

UNIVERZA V LJUBLJANI

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Študijski program: Predšolska vzgoja

Otroci v sobivanju z lutkami

DIPLOMSKA NALOGA

Mentorica:

mag. Helena Korošec

Kandidatka:

Melinda Žvan

Ljubljana, november 2011

ZAHVALA

Najprej bi se rada zahvalila svoji mentorici mag. Heleni Korošec, ki mi je predstavila svet lutk ter njihovo moč. Hvala za ideje in predloge, ki so veliko pripomogle k moji rasti in mojemu delu z otroki. Z vami sem dobila nove prijateljice – lutke.

Zahvaljujem se moji sodelavki Ireni Rozman, ki mi je vsa ta leta stala ob strani in me podpirala, ter Nataši in Sandri, ki sta mi dajali voljo in pomagali v času študija. Najlepše pa se zahvaljujem svoji družini za potrpežljivost in spodbudo. Elvis, Denis in Aleksander, hvala, ker ste ob meni.

Hvala vsem, ki ste mi stali ob strani.

KAZALO

UVOD	1
I TEORETIČNI DEL	2
1 IGRA.....	2
1.1 Definicija otroške igre	2
1.1.1 Razvoj in vrste otroške igre	3
1.1.2 Funkcijska igra	4
1.1.3 Konstrukcijska igra.....	4
1.1.4 Dojemalna igra.....	4
1.1.5 Simbolna igra	5
1.2 Lutkovna igra kot simbolna igra	6
1.2.1 Otroška spontana igra in gledališka igra	6
2 LUTKA - KAJ JE TO	7
2.1 Vloga lutke	8
2.2 Čarobna moč lutke	9
2.3. Projektno delo z lutko v vrtcih.....	9
3 VLOGA LUTKE PRI RAZVOJU OTROKA	10
3.1 Otrokov razvoj ob igri z lutko.....	10
3.2 Igra z lutko – vpliv na čustven, socialni in spoznavni razvoj	11
3.2.1 Razvoj čustev	11
3.2.2 Pomen čustev.....	12
3.3 Spoznavni razvoj	13
3.3.1 Razvoj domišljije	13
3.3.2 Razločevanje med fantazijo in realnostjo.....	13
3.3.3 Jezik neverbalne komunikacije, spodbuda za otrokov govorni razvoj	14
3.3.4 Intelektualni vidik	14
3.3.5 Spodbujanje ustvarjalnosti.....	15
3.4 Socialni razvoj.....	15
3.4.1 Razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti	15
3.4.2 Oblikovanje socialnih veščin	16
4 LUTKE VKLJUČIMO V KURIKULUM	16
5 VRSTE LUTK	17
5.1 Lutke na stopalih	17

5.2	Telesna lutka	17
5.3	Prstne lutke	18
5.4	Ročne lutke.....	18
5.5	Marionete – lutke na nitki	19
5.6	Lutke na palici	19
5.7	Ploske lutke	20
5.8	Mimične lutke	20
5.9	Maske.....	20
5.10	Lutka – igrača	21
II EMPIRIČNI DEL		22
6	OPREDELITEV PROBLEMA.....	22
6.1	CILJI	22
6.2	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	23
6.3	RAZISKOVALNA METODA	23
7	LUTKE V NAŠI SKUPINI.....	23
7.1	Projekt ljubljencek skupine.....	23
7.1.1	Kdo je Regica	23
7.1.2	Vključitev Regice v skupino	24
8	SODELOVANJE S STARŠI	25
8.1	Seznaiter staršev z Regico	25
8.2	Lutkovna delavnica	27
8.3	Seznaitanje z lutkovnimi dejavnostmi preko oglasne deske.....	27
8.4	Vključevanje staršev v animiranje lutk.....	28
8.5	Vključevanje staršev v skupino	28
9	DNEVNIŠKI ZAPISI LJUBLJENČKA SKUPINE	29
9.1	Regica pomaga pri socializaciji in komunikaciji	33
9.2	Otroci o Regici	35
10	IZDELOVANJE LUTK IN IGRA Z NJIMI	36
10.1	Senčne lutke	36
10.2	Prstne lutke	38
10.3	Mimične lutke	39
10.4	Ročne lutke.....	40
10.5	Telesne lutke	44

10.6 Marionete (lutke na nitkah).....	45
10.7 Lutke na palici	46
11 LUTKE SKOZI KURIKULARNA PODROČJA.....	47
11.1 Jezik	47
11.2 Družba	48
11.3 Narava	48
11.4 Gibanje	49
11.5 Matematika	49
11.6 Umetnost.....	50
12 LUTKE REŠUJEJO TEŽAVE	50
13 NEKAJ MISLI OTROK O LUTKAH	52
14 ZAKLJUČEK RAZISKAVE	53
15 UGOTOVITVE	54
16 SKLEP	55
17 VIRI IN LITERATURA	56

POVZETEK

V diplomski nalogi z naslovom Otroci v sobivanju z lutkami so lutke predstavljene kot pomočnice, prijateljice in motivatorke ter lutke, ki so v skupini otrok drugega starostnega obdobja skozi različne dejavnosti v določenem času dosegle zelo veliko na področju socializacije ter komunikacije. Skozi njih so otroci spoznavali svoje prijatelje, se jim lažje približali in se povezali. Premagovali so strahove in prepreke, ki so jim branile, da bi se vklopili v družbo. Naslov Otroci v sobivanju z lutkami, se mi je ravno zato zdel primeren, saj so se lutke preprosto vključile v naš vsakdan. Z njimi smo dihali od začetka – izdelave, jih oživeli – animirali, ter jih vzeli za svoje. Lutke so nam pomagale na vsakem koraku in nas spodbujale k še večjim izzivom.

V prvem delu diplomske naloge sem poudarila pomen igre in lutk. Utemeljila sem tudi, kako lutka vpliva na čustven, socialni in spoznavni razvoj otrok. V drugem delu pa sem predstavila projektno delo z lutkami, v katerem smo s pomočjo lutke – ljubljénčka in ostalih lutk otrokom pomagali pri socializaciji in komunikaciji.

Ključne besede: igra, otrok, lutka, socialni, spoznavni in čustveni razvoj otrok

SUMMARY

The diploma paper titled "Children in co-existence with puppets" presents puppets as helpers, friends and stimulators; puppets that through different activities within a second age-group of children in a certain period of time made a significant contribution towards socialization and communication. The puppets helped children to meet their friends by enabling them to approach and connect with each other faster. Children defeated fears and obstacles excluding them from social integration. Since the puppets so easily became a part of our every day life I found the title "Children in co-existence with puppets" to be appropriate. It was the puppets that we were breathing with ever since the moment of their creation and animation - we gave life to them and took them for our own. The puppets helped us through every step of the way, encouraging us to undertake even greater challenges.

The first part of the paper underlines the significance of games and puppets on one hand and elaborates on the issue of one puppet's influence on emotional, social and cognitive development of children on the other hand. The second part of the paper offers insight into project work with puppets - a "pet puppet" and other puppets helped children to socialize and communicate.

Key words: games, a child, a puppet, social, cognitive and emotional development of children

UVOD

Pri otrocih ni majhnih korakov. Vse, kar storijo in naredijo, so velike stvari. Predvsem srca imajo večja kot mi – odrasli. Vanje spravijo vse, kar vidijo in vse, česar se zavedajo – tudi majhen kamenček, ki so ga opazili na cesti, listek z drevesa, poljubček kar tako, mravljico ali črčka, predvsem pa vse ljudi, ki so okoli njih ... (neznani avtor).

V poklicu vzgojiteljice, ki ga opravljam in v katerem uživam, me delo z otroki navdihuje za nove izzive. Ravno tako je bil nov izziv vpeljati lutko ljubljenska in opazovati otroke pri igri z lutkami. Že samo ustvarjanje lutke, ki otroka spodbudi k ustvarjalnosti in uporabi domišljije, je bilo posebno doživetje.

Ideja za diplomsko nalogo se je začela ravno v moji heterogeni skupini (otroci različne starosti), kjer sem opazila razne konflikte med otroki. Druženje otrok je bilo razdeljeno v manjše skupine, nekateri pa se niso znali oziroma upali vključiti v skupino.

Lutka kot čudovito vzgojno sredstvo, ki spodbuja otrokov razvoj, otroka motivira in ga spodbudi k različnim dejavnostim, se mi je zdela odlična rešitev za otroke v naši skupini. Prav tako pa lutka pomaga pri vključevanju otrok, ki imajo osebne, čustvene in govorne težave. Vedno je tam v tolažbo ali za spodbudo. Je čudovito motivacijsko sredstvo v roki odraslega ali otroka, njene besede in dejanja pa so močnejša od kogar koli drugega. In ravno zato sem lutke vključila v vsakdan naše skupine.

Naslov Otroci v sobivanju z lutkami, se mi je zdel primeren zato, ker me je presenetila moč lutke, ki jo je imela v skupini med otroki. Lutke so nas spremljale že prej, toda le ob različnih priložnostih. Ko sem vpeljala Regico, ljubljenska skupine, jo začela animirati in ji s tem dala osebnost in mesto v skupini, so lutke pri nas dobile posebno mesto. Lutke so imele veliko vlogo pri vsaki dejavnosti in otroški igri, zanimalo me je, ali bodo lutke pomagale otrokom pri vzpostavljanju stikov, reševanju težav, konfliktov, komunikaciji ter pri čustvenem doživljanju in izražanju. Prav tako me je zanimalo, kako se bodo lutke vklopile v vsakdan skupine.

I TEORETIČNI DEL

1 IGRA

1.1 Definicija otroške igre:

Pojem igra se nanaša na vsako aktivnost, ki se je loti posameznik zaradi notranje motivacije, ne glede na končni rezultat te aktivnosti. Igra je brez vsake prisile, ob njej otroci doživijo zadovoljstvo, saj je prijetna, odprta in svobodna. Je otrokova prevladujoča dejavnost (Batistič Zorec, 2002).

»Otroška igra se začne že na samem začetku, ko se otrok sam od sebe loteva dejavnosti, ki so zmeraj bolj sistematične in ustvarjalne, torej vse bolj podobne delu. Igra precej vpliva na otrokovo telesno rast, na razvoj njegove inteligence, na pridobivanje izkušenj in znanja, potem na otrokovo čustveno življenje in na njegov razvoj v družbeno bitje. Kadar se otrok igra, vadi in si krepí mišice in živčevje, pridobiva si razne spretnosti, spoznava svoje zmožnosti. V igri spoznava tudi fizično okolje in pravila, ki vladajo v njem. Na podlagi pridobljenih izkušenj ustvarja pojme, uči se mišljenja in poskuša reševati probleme, s katerimi se srečuje. Igra otroku omogoča, da spoznava vrstnike, uči se soočanja z drugimi ljudmi, pridobi si strpnost, tovarištvo, obzirnost ...« (Debelak, 1999/2000.)

Veliko teoretikov in psihologov si igro opredeljuje na svoj način. Vsi pa so si enotni, da je igra koristna in brezmejna. Pri otroku predstavlja njegov socialni, emocionalni, kognitivni ter gibalni razvoj, razvoj med vedeti in ne vedeti, med aktualnim in možnim, verjetnim in neverjetnim. Igra je prijetna dejavnost, ki sama sebe krepí in nagraduje. Bistvenega pomena pa je igra sama in ne cilj (Marjanovič Umek in Zupančič, 2006).

Pellegrini in Saracho (1991, v: Marjanovič Umek in Zupančič), igro opredelita takole:

- »Igra je notranje motivirana z dejavnostjo samo in ni vodena z zunanjimi zahtevami.
- Otroci se v igri bolj ukvarjajo z dejavnostjo samo, kot s cilji. Cilje si definirajo sami, vedenje udeležencev igre pa je spontano.
- Otroci se igrajo z znanimi predmeti ali raziskujejo neznane predmete. Igralne dejavnosti dopolnjujejo s svojimi predstavami in sami nadzirajo svoje dejavnosti.
- Igralne dejavnosti so lahko domišljjske, nerealne.

- Igra je svobodna in ni pod vplivom zunanjih pravil; pravila, ki obstajajo, otroci v igri sproti spreminjajo.
- Igra zahteva aktivno udeležbo«.

Podobno igro opredeljuje Fromberg (1987, v: Marjanovič Umek in Zupančič, 2006), ko pravi, da je igra:

- »simbolna, kar pomeni, da gre za reprezentacijo realnosti s »kot če«, »kaj če«;
- pomenska, ker poveže ali spravi v odnos doživetja, izkušnje;
- užitkarska (v veselje) celo takrat, ko so otroci resno zaposleni z dejavnostjo;
- prostovoljna in notranje motivirana;
- opredeljena s pravili, ki so izražena bodisi eksplicitno;
- doživljajska, ker se kaže skozi dejavnosti in cilje, ki jih otroci razvijejo sami.«

Igra je otrokova dejavnost in potreba. Otrok se z igro razvija, vzgaja, sprošča, pomirja, igra ga uči in mu daje poseben užitek. Pomembna je za oblikovanje srečne in zdrave osebnosti.

1.1.1 Razvoj in vrste otroških iger:

»V obdobju otroštva je igra prevladujoča dejavnost otroka. Igra mlajših otrok (dojenčki, malčki) se razlikuje od igre starejših predšolskih otrok. Igra se razlikuje predvsem v prevladujočih spoznavnih vrstah igre, predmetih, ki jih otrok rabi v igri, ter v socialnih odnosih, v katere vstopa s soigralci. V igri starejših predšolskih otrok opazimo tudi igralna dejanja, ki so značilna za igro mlajših otrok. Po tretjem letu prihaja do upada pogostosti funkcijske igre ter večjega deleža simbolne igre in iger s pravili.« (Marjanovič Umek in Kavčič, 2001, str. 382.)

Pri nas je najbolj razširjena Toličičeva klasifikacija, ki različne dejavnosti uvršča v funkcijsko igro, domišljjsko igro, dojemalno igro in ustvarjalno igro. Smilansky ima drugo klasifikacijo: funkcijska igra, konstrukcijska igra, dramska igra in igre s pravili.

Najpogostejše navajane vrste otroške igre pa so predstavljene v naslednjih podglavjih.

1.1.2 Funkcijska igra

Pri funkcijski igri gre za zaznavno-gibalne funkcije. Funkcijska igra vključuje tudi tekanje, skakanje, nalaganje, podiranje, rokovanje s predmeti ali materiali. Tu gre za ponavljajoče gibe mišic s predmeti ali brez njih. Otrok manipulira s predmeti in jih raziskuje (zaznavne značilnosti).

Funkcijska igra je prevladujoča igra v prvem letu otrokovega življenja. Že v drugem letu opazimo upad funkcijske igre, ki pa se skozi razvojno višje oblike nadaljuje skozi celotno predšolsko obdobje.

1.1.3 Konstrukcijska igra

V konstrukcijski igri otrok povezuje, sestavlja posamezne prvine – igrače, ter s tem gradi in ustvarja konstrukcijo, za katero je značilna večja stopnja strukturiranosti in sestavljenosti, kot za gradivo. Piaget jo opisuje kot prilagoditveno in jo uvršča na pol poti med igro in delom ter med igro in imitacijo.

Konstrukcijska igra se pojavi konec prvega leta, z leti pa je vse pogostejša in celovitejša.

1.1.4 Dojemalna igra

»Pri dojemalni igri otrok poimenuje kar vidi, sledi navodilom pri izvajanju dejavnosti, sprašuje, dojema relacije. Avtorice Zupančič, Gril, Ceci Erpič in Puklek (2006, v: Marjanovič Umek in Zupančič) opisujejo naslednje dejavnosti, ki jih umeščajo v dojemalno igro:

- Otrok poimenuje, kar vidi, poimenuje predmete zunanje realnosti ali glasovno opisuje, kar počne.
- Otrok sledi navodilom, torej izvaja neko dejavnost na pobudo ali zahtevo drugega, odgovarja na vprašanja.
- Otrok daje navodila, verbalizira svoje pobude ali zahteve, zastavlja vprašanja.

- Otrok dojema relacije, kar pomeni, da razume odnose med prvinami, ki jih spaja ali so spojene v igralnem kontekstu.

Dojemalna igra se lahko pojavi že pri šestmesečnemu dojenčku, pogostejša pa je v drugi polovici prvega leta.« (Marjanovič Umek in Zupančič, 2006, str. 46.)

1.1.5 Simbolna igra

»Simbolna igra je opredeljena s prvinami, ki so le mentalno predstavljene in niso dejansko prisotne. To je igra, pri kateri se otrok pretvarja, uporabi svojo domišljijo, predstavlja neko dejanje, predmet, osebo ali pojav iz realnega ali domišljjskega sveta. Pri tej igri uporablja simbole. Simbolna igra se pojavi že pri otroku starem leto do leto in pol. V drugem letu, ko se v razvoju pojavijo druge simbolne funkcije, pride tudi do pomembnega razvoja simbolne igre, ki je tedaj pogostejša kot v zgodnejšem obdobju.« (prav tam, str. 47.)

»V simbolni igri se odraža preplet kognitivnih, sociokognitivnih, socialnih, jezikovnih ter kulturoloških pogledov na otrokov razvoj, ki zahteva poznavanje določenih sposobnosti in spretnosti, ki sodefinirajo razvojno stopnjo simbolne igre. Gre za pretvarjanja, odmik od realnega k predstavnemu, fleksibilnost v mišljenju, jezikovni obrat, konverzacijo in metakomunikacijo, zmožnosti razumevanja drugih in zavzemanje perspektive drugega.« (Marjanovič Umek in Lešnik Musek, 1999, v: Marjanovič Umek in Zupančič, 2006.)

»Simbolna igra je povezana s kognitivnim razvojem, saj ta pogojuje njen pojav. Otrok je namreč simbolne igre sposoben šele, ko je zmožen razumeti pogojnost znaka in obvladovati svoj egocentrizem.« (prav tam, str. 48.)

Otroci v simbolni igri pogosto potrebujejo tudi tiste igrače, ki jih v resnici nimajo, zato si jih ustvarjajo iz drugih igrač ali manj strukturiranih materialov. Igrače in različni materiali starejšemu predšolskemu otroku služijo kot zamenjava oziroma simbol, ki je lahko v funkciji različnih predmetov, oseb ali dejavnosti.

»Igrače, ki jih otroci vključujejo v simbolno igro, so lahko bolj ali manj strukturirane, prav tako pa so lahko tudi bolj ali manj realistične. Otrokove sposobnosti predstavitve so bolj razvite, zato se ti v igri vse bolj oddaljujejo od igrač, ki so zaznavno podobne realnim predmetom, realizem igrač pa postaja v otroški igri vedno manj pomemben dejavnik.«

(Johnson, Christie in Yawkey, 1987: Marjanovič Umek in Lešnik Musek, 1998, v: Marjanovič Umek in Zupančič, 2004, str. 389.)

Simbolna igra spodbuja zgodnji spoznavni razvoj. Ta vrsta igre omogoča razvoj osredotočenosti nase k osredotočenosti na druge ter od osredotočenosti na trenutno dogajanje k osredotočenosti na oddaljeno dogajanje. Omogoča tudi predstavo in razreševanje konfliktov, ki jih otrok doživlja v vsakdanjem življenju. Najvišja oblika simbolne igre je igra vlog. V igri otroci uveljavljajo tudi lastna pravila, pogosto pretiravajo s čustvi, ki so zelo intenzivna, kar je pogosto odraz njihovega razvoja. V igri ima otrok priložnost, da opaža, presoja, vrednoti in rešuje sam.

1.2 LUTKOVNA IGRA KOT SIMBOLNA IGRA

1.2.1 Otroška spontana igra in gledališka igra

V predšolskem obdobju se otroci srečajo z lutkovno predstavo, ki jo največkrat pripravijo kar vzgojiteljice, včasih se udeležijo lutkovne predstave v gledališču ali jih obišče gostujoča skupina. S tem pa tudi vstopajo v svet gledališke igre.

Ko v otrokovo aktivno in domišljjsko igro vključujemo gledališče in igro, mu omogočamo izmenjavo izkušenj in mu neposredno približujemo njegov kulturni okvir. S tem raste, zori in pridobiva izkušnje, ki mu bodo pomagale postati samostojna in enkratna osebnost. Ključnega pomena je, da otrok izkusi gledališko igro in s tem pridobi izkušnjo pripovedovanja, vključevanja gibanja in oživljanja predmetov v kreativno in simbolno igro (Cvetko, 2010).

»Pri gledališki dejavnosti z otroki pripomoremo k boljšemu čustvenemu, socialnemu in intelektualnemu razvoju, hkrati pa jih vzgaja za razumevanje in spremljanje gledališke umetnosti. Celotna dejavnost je vsebinsko namenjena razvijanju otrokove ustvarjalnosti in ustvarjanju sproščenega in sodelovalnega vzdušja z delom na skupnem projektu. Skozi igralne dejavnosti mentor pomaga spoznavati svet, ga razumeti in ga spreminjati na njihov svojevrsten način. Mentor ne deluje po lastni režiji, temveč dodaja gledališke elemente otroški igri, saj je treba otroško igro negovati in na njej graditi. Pri spontani igri, ko se otrok igra sam ali s prijateljem, gre za svobodno dejavnost, kjer je igra neusmerjena, spontana. Tu

se otrok sproščeno in svobodno pogovarja z lutko, se igra z več lutkami hkrati in med igro spreminja vloge. V interakciji je lahko več otrok, vsak s svojo lutko. Otroci si ustvarijo tudi svoj prostor za igro – lutkovni oder, mizo, stole, pregrinjalo ...« (Korošec, 2006.)

V simbolni igri se otroci pogovarjajo z igračami, z vrstniki in tudi sami s sabo. S tem se bogati otrokov govor in način komunikacije, do izraza pa pride tudi njegova ustvarjalnost. Med rokovanjem z različnimi predmeti si otrok oblikuje in zamišlja razne igralne scenarije, pri tem pa igra različne vloge (Marjanovič Umek in Musek Lešnik, 2002).

Igra je otrokova želja in potreba, njegova najpomembnejša dejavnost. In čeprav se nam zdi preprosta in razumljiva, je vendarle, ko jo povežemo z otrokovim razvojem in okoljem, zapletena in enkratna. Kar pa je najbolj pomembno, v igri se prepletajo otrokovo zanimanje, veselje in užitek.

2 LUTKA – KAJ JE TO?

»Lutka je eden najstarejših produktov človeškega duha, najstarejših civilizacij. Ljudje so verjeli v njihovo magičnost. Verjeli so, da imajo ti predmeti svojo lastno dušo – animo. To verovanje je bilo temelj prve človeške religije – animizma. Lutka ima dolgo zgodovino. Že v prvotnih civilizacijah se je začela razvijati v skladu z različnimi potrebami in funkcijami. Pojavljala se je v dveh vlogah:

- lutka kot akter rituala;
- lutka kot udeleženec v igri.

In tako ta dvojnost spremlja njeno usodo še danes.

Lutka je v osnovi abstraktna, brez pravilne in določene oblike, lahko pa nadomesti vse! Je vsestransko in kompleksno bitje in je nezamenljiva.

Zadržala se je v ritualu, v lutkovnem gledališču je obdržala svojo magične lastnosti in prevzela nove specifičnosti. Kar pa je najbolj pomembno, v vsakdanjem življenju je obdržala svoje mesto v igri pri otrocih.

Lutka ima dvojno naravo:

- je neživa stvar;
- predstavlja življenje in živi.« (Bevc, 2005.)

»Lutka nima splošnega karakterja, splošne hoje in splošne geste. Lutka upodablja določen karakter v določeni situaciji, kar zahteva zunanjo karakteristiko lika, izraženo z gesto.« (Trefalt, 1993.)

Zelo pomembno je, da lutkar (tisti, ki animira lutke) verjame v moč lutke ter jih pogosto uporablja v različnih oblikah in priložnostih. Včasih pa tudi lutka prisili animatorja, da postane nekdo drug, saj se takrat zares živi v vlogo le-te (Korošec, 2006).

Z lutko se otroci srečajo že zelo zgodaj. Najprej jo spoznajo v vrtcu, kjer jo animira vzgojiteljica. Lutka je kljub svoji majhnosti neverjetna, saj vse ve in zna. Žal pa se v predšolskem obdobju otroci z lutkami srečajo večinoma le v vrtcu, včasih v gledališču, le redko pa doma (Majaron, 2010).

2.1 Vloga lutke v vrtcu

Lutka v vzgojnem procesu lahko zelo veliko prispeva k manj stresnemu vključevanju v vrtec, k vključevanju otroka v socializacijski proces, pri prehodu iz obdobja igre k učenju, k vključevanju v skupinsko delo. S tem pa lutke izzivajo tudi domišljijo, ustvarjalnost in še in še: lutka zna peti, si izmišlja besede in izraze, zna povedati zgodbo, pesem. Ves čas sprašuje, saj je zelo radovedna, po drugi strani pa tudi pametna, saj otrokom razloži na svoj način, kar mogoče ne vedo. Vedno je pripravljena pomagati otrokom in se z njimi tudi zaigrati.

Otroci lutko upoštevajo bolj kot odraslo osebo, saj je lutka nekakšen posrednik, ki vzpostavi vez med njim in odraslo osebo ali drugim otrokom.

»Lutka združuje skoraj vse discipline, pomembne za otrokov razvoj, kot so zaznava, razumevanje, gibanje, govor, sodelovanje z okoljem. Ko se otrok izraža z lutko, s tem sporoča svoje mnenje o okolju, ki ga obdaja. Z lutko odkriva parabolične igre in bogastvo metaforičnega mišljenja in izražanja. Lutka vzbuja otrokovo domišljijo in ustvarjalnost, dva najpomembnejša elementa za nadaljnji razvoj. Otroci lahko lutke izdelajo sami. S tem pa

razvijajo ročne spretnosti, likovno občutljivost, prepoznavanje in obdelovanje raznih materialov, spoznavajo orodja in njihovo uporabo. Otrok bo s svojim ustvarjanjem in domišljijo izdelal lutko po svoji želji. Nato pa se začne nov izziv – oživeti lutko. Z gibanjem in animiranjem ne bo več prostora za otrokov ego, po drugi strani pa bodo sramežljivi otroci, ki bodo skriti za lutko, zbrali dovolj poguma in se pokazali drugim.« (Majaron, 2010.)

2.2 Čarobna moč lutke

Kot sem že napisala, če želimo, da lutka zaživi, ji moramo posvetiti vso našo pozornost, še zlasti s pogledom. S tem smo svojo energijo usmerili vanjo in skozi vzpostavili komunikacijo. Lutka postane nenevaren posrednik, pomočnik, ščit. Posebno močna je pri neverbalnih oblikah komunikacije, kar je izjemnega pomena pri mlajših osebah.

Pri izdelavi lutke ni toliko pomembno, kako dobro smo jo izdelali, temveč da jo je sposoben narediti vsak. Ob tem se izkaže obvladovanje motorike, kreativnega potenciala, skozi svojo lutko vzpostavlja komunikacijo in na simboličen način rešuje osebne probleme. Ko otroci sami izdelajo svoje lutke, to zelo vpliva na rast njihove pozitivne samopodobe. Čarobna moč lutke predstavlja pogosto motivacijo za osvajanje raznih spretnosti, možnost za izražanje čustev in odkriva ter razvija divergentno mišljenje, ki je pomemben element kreativnosti (Korošec, 2010).

2.3 Projektno delo z lutko v vrtcih

Vzgojitelj – lutka – otrok. Povezava, ki je potrebna za uspešnost projektnega dela z lutko. Vzgojitelj s svojo dejavnostjo, načrtom, animacijo, lutka s svojo zgodbo in otrok s svojo domišljijo, radovednostjo in neponovljivostjo. V projektnem delu z lutko so razdeljene različne vloge oziroma naloge. Pri njem lahko sodelujejo vzgojitelji celega vrtca (odvisno od zastavljenosti projekta), starši otrok, drugi sodelavci in širša okolica, kdor koli je pripravljen sodelovati. Otroke preko lutke postavimo pred problem, ki ga bodo pomagali reševati.

Kar naenkrat se lutka vključi v otrokov vsakdan. Z njim je, se igra, spi, ustvarja in raziskuje. S tem pa se poglobijo odnosi in izboljša komunikacija med otrokom in vzgojiteljico ter med

otroki v skupini. Prav vsi, odrasli in otroci, lutko vzljubijo. Lutka otrokom razkrije svoj problem in jih s tem motivira, da ji pomagajo.

S tem, ko otroci pomagajo lutki reševati njene probleme, morajo rešiti konkretne probleme in pridobiti določena znanja o realnem svetu. Otroci sami iščejo odgovore, opazujejo, odkrivajo ... V vsem tem razvijajo in izražajo vse svoje potenciale in celotno osebnost. Takrat z aktivnostjo in učenjem ter predvsem notranjo motivacijo odkrivajo in spoznavajo resnični svet. Ravno domišljija in igra pa vodita otroke iz vsakdanje resničnosti v realno prihodnost (Gobec, 2000).

»Umetnostni prispevek, to sta lik in zgodba, sta umetniško sredstvo za motiviranje in razvijanje otrok, a hkrati sredstvo za spodbujanje in elaboriranje pedagoške tematike in vzgojnih aktivnosti, ki jih izvajajo vzgojiteljice. Na tem nivoju se v projektno delo z lutko vključuje pedagoška komponenta in z njo vprašanje, katere aktivnosti bomo predlagali otroku, zakaj in čemu. Z drugimi besedami, gre za filozofijo in teorijo projektnega dela z lutko.« (prav tam, str. 38.)

3 VLOGA LUTKE PRI RAZVOJU OTROKA

3.1 Otrokov razvoj ob igri z lutko

»Veliko vlogo pri otrokovem razvoju ima učitelj/vzgojitelj. Upoštevati moramo vsa področja otrokove rasti in razvoja: kognitivni, socialni, emocionalni in fizični vidik. V vsa ta področja lahko vključimo lutko. Otrok in lutka se skupaj učita ob spoznavanju novih besed, ob izdelavi lutk otrok uri fino motoriko. Če je lutka »nevedna«, jo otrok pouči o barvah, igračah, o rastlinah, živalih, o komur koli. Pri vsem tem se spremeni tudi odnos do učitelja/vzgojitelja, saj se skozi vlogo animatorja lutke prav tako sprosti, zabava in sodeluje z otroki. Skozi igro z lutko učitelj/vzgojitelj spoznava otroka, njegove dvome, strahove, fantazije in mu pri tem pomaga.« (Korošec, 2006.)

Če vzgojitelj/animator lutk združi svojo dušo z lutko, se ji posveti sto odstotno, lutka oživi. Otroci jo sprejmejo za sebi enako, pri tem pa jim olajša komunikacijo z odraslim, saj nimajo direktnega kontakta z odraslim iz oči v oči. Otrok lutki verjame bolj kot odraslemu, pa čeprav

za njo stoji odrasla oseba, ki jo animira. Lutka spodbudi otroka k lastni ustvarjalnosti (Korošec in Majaron, 2002).

Otrok se med igro psihično in fizično razvija. Od njegove trenutne razvojne stopnje pa je odvisno, kakšno igro bo izbral in na kakšen način se bo igral. Igra ima velik vpliv na otrokov napredek in pomembno vpliva na vsa področja otrokovega razvoja (Batistič Zorec, 1999).

3.2 IGRA Z LUTKO – VPLIV NA OTROKOV ČUSTVEN, SOCIALNI IN SPOZNAVNI RAZVOJ

3.2.1 Razvoj čustev

»Čustva so kompleksni procesi (fiziološki, kognitivni, motivacijski, vedenjski ...), ki odražajo posameznikov vrednostni odnos do sebe, drugih ljudi, situacij ali dogodkov.

V sodobni psihologiji prevladuje mnenje, da poteka razvoj čustev od nediferenciranega čustvenega stanja splošnega vzburjenja k vse bolj specifičnim in med seboj različnim čustvom. Če lahko pri dojenčku že kmalu po rojstvu opazimo izraze ugodja (izrazi obraza) in neugodja (npr. jok, kriljenje z rokami in nogami), pa se to stanje splošnega prijetnega oz. neprijetnega vzburjenja šele postopoma preoblikuje v t. i. osnovna čustva. Iz teh se kasneje (po prvem letu) razvijajo kompleksna čustva (ljubezen, ljubosumje, sram itd.). Čustev se otrok nauči – in sicer tako njihovega doživljanja kot izražanja.« (Vec, 2009.)

V zgodnjem otroštvu se nadaljuje razvoj prepoznavanja in razumevanja tako temeljnih kot tudi sestavljenih čustev, otroci pa tudi vse bolj razumejo, da lahko posameznik doživlja več različnih čustev hkrati. Glavni razvojni napredek v tem obdobju se kaže na področju nadzora nad čustvenim doživljanjem in izražanjem, ki postaja vse bolj uravnoteženo in socialno sprejemljivo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Čustva, kot so žalost, veselje in strah, so osebne reakcije na izkušnje, ki so povezane s telesnimi in vedenjskimi spremembami. Vsa normalna človeška bitja imajo enak razpon čustev. Ljudje se razlikujejo v tem, kako pogosta so določena čustva, kateri dogodki jih sprožijo, kako jih izražajo in kako zaradi njih reagirajo (Papalia, 2003).

3.2.2 Pomen čustev

Čustva opravljajo več funkcij, ki so pomembne za preživetje in dobro počutje. Tako lahko drugim sporočamo stanje našega notranjega stanja in izvajamo njihov odziv. To je zelo pomembno pri dojenčkih, ki so povsem odvisni od drugih. V obdobju malčka prehaja na otroka vodenje in uravnavanje vedenja. Čustva, kot sta strah in presenečenje, v nujnih primerih spodbudita k dejanjem. Druga čustva, kot sta zanimanje in navdušenje, spodbujajo raziskovanje in spoznavanje okolja, kar vodi v življenjsko pomembno učenje (Papalia, 2003).

»Igra z lutko otroku nudi možnost, da svoja močna čustva, ki jih doživlja vsakodnevno, izrazi na sprejemljiv način. Otroci izražajo svoja čustva in odnos do sveta skozi igro z lutko. Pri tem lahko odrasli opazimo doživljanje in čustvovanje otrok. Otrok pa se bo s tem bolje počutil, saj bo rešil notranje konflikte. V igri z lutko otrok prevzema različne vloge, s tem se vživi v vlogo druge osebe, se postavi v njen položaj in poskuša situacijo razumeti z njenega vidika. Pri tem se uči reševanja konfliktov in urejanja medsebojnih odnosov brez posledic.« (Korošec, 2006.)

Torej so čustva zelo pomembna za medsebojne odnose. Prepoznavanje čustev pri sebi in poznavanje lastnega doživljanja čustev nam omogoča poznavanje čustev pri drugih (razvijanje empatije). Lutke pa so nam pri tem v veliko pomoč. Lutka nam omogoči, da otrok preko nje spozna pomen razpoloženja, kontekst dogajanja, kar spodbuja njegov miselni, fantazijski in emocionalni svet. S tem, ko se otrok vživi v lutko (lik junaka) in način doživljanja, razvija čustveno inteligenco in sposobnost empatije. Lutka je izredna motivacija za bogatenje in senzibiliziranje otrokovega čustvenega in socialnega potenciala (Gobec, 2006).

3.3 Spoznavni razvoj

»Spremembe in stalnice v mentalnih sposobnostih, kot so učenje, govor, spomin, mišljenje, moralno presojanje in ustvarjalnost, sestavljajo spoznavni razvoj. Ta je tesno povezan s telesnim in čustvenim razvojem.« (Papalia, 2003.)

V obdobju dojenčka in malčka se na področju spoznavnega razvoja pojavi simbolna funkcija in množica človeku specifičnih socialnih značilnosti, ki otroku omogočajo socialno učenje. V

drugem in tretjem letu starosti opazimo še hiter razvoj govora, relativne sposobnosti in zanimanja za vrstnike.

Za zgodnje otroštvo pa je predvsem značilno veliko povečanje igralne dejavnosti, ekspanzija razvoja simbolnih funkcij in domišljije. Spoznavni razvoj je v tem obdobju hiter, v otrokovem mišljenju pa v primerjavi s kasnejšimi razvojnimi obdobji prepoznamo določeno specifičnost, nelogičnost. Otrokovo mišljenje v tem obdobju precej obvladuje zaznava, omejuje pa ga pomanjkanje izkušenj s stvarmi, dogodki, pojavi itn. (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

3.3.1 Razvoj domišljije

Če želimo delati kreativno, moramo uporabiti domišljijo, saj je domišljija začetek, povod v nadaljne dejavnosti. Otroku moramo dati možnost, da bo informacije in izkušnje, ki jih dobiva, znal kreativno, s polno domislic, uporabiti in razvijati. Domišljija je prav tako pomembna pri matematiki, branju in pisanju, saj nam daje sposobnost predstavljanja. Skozi predstavno mišljenje potekajo operacije, kot so raziskovanje, selekcioniranje, poenostavljanje in dopolnjevanje (Korošec, 2006). Pri vsem tem nam pomaga lutka. S kreativno igro z lutko razvijamo domišljijo, s tem pa jim dopuščamo lastno pot in osmislimo njihovo delo, ki postane zanimivejše (prav tam).

3.3.2 Razločevanje med fantazijo in realnostjo

»Skozi igro z lutko, otroci počasi dojamejo, kaj je realno in kaj ne. S preizkušanjem lastnih sposobnosti in meja v okolju zaigrajo tisto, kar so videli, slišali ali čustveno doživeli. Pri tem jim lutka pomaga, da se neverbalno in verbalno izražajo. Bojazen, da bi otrok ostal vklenjen v svet domišljije, je odveč, saj ravno skozi domišljjsko igro prepoznava omejitve, ki jih preden postavljata zunanja realnost. Domišljija predstavlja most med nezavednim in zunanjo realnostjo.« (Korošec 2006, str. 113.)

3.3.3 Jezik neverbalne komunikacije, spodbuda za otrokov govorni razvoj

Včasih se otroci z nizko sposobnostjo govornega izražanja, z nizko intelektualno sposobnostjo ali zaradi različnih čustvenih težav ne upajo vključiti v komunikacijo. Lutka jim je pri tem v veliko pomoč. Že ko otrok lutko ustvarja, udejani svoje ideje, ne da bi bilo potrebno o tem govoriti. Sama vizualizacija lika bo otroku pomagala h kasnejši verbalizaciji. Da pa bo lutka zares oživela, ji mora otrok vdahnuti tri nivoje stilizacije, po katerih je tako prepoznavna: vizualno, glasovno in gibalno.

»Tudi predstavljanje pravljic z lutko spodbuja otrokovo verbalno ustvarjalnost.« (Bredikyte, 2000 v: Korošec 2006.) »Dramska igra z lutkami otroku pomaga, da s pomočjo gibljivih lutk izrazi in pokaže tisto, česar ne more z besedami. Prav tako lutka pomaga pri individualnem delu z otroki in jih pripelje do prvih besed, ki so namenjeni njej, torej neposredno učitelju/vzgojitelju.« (Korošec, 2006, str. 118.)

3.3.4 Intelektualni vidik

»Howard Gardner (1993, v: Korošec 2006) je s svojo znano teorijo o več inteligencah obogatil področje raziskav učenja z dramo (razvoj ob dramskih aktivnostih). Udeleženci v dramskih dejavnostih potrebujejo več razvitih inteligenc: jezikovno, telesno – gibalno, obe osebni inteligenci – interpersonalno in intrapersonalno, pogosto pa tudi glasbeno inteligenco. Z dramsko – lutkovno dejavnostjo razvijamo posamezne inteligence oziroma talente in sposobnosti. Otrok se uči celostno, z vsem telesom in vsem mišljenjem. V igri z lutko spoznava svoje telo, svoja čustva, vživlja se v situacije drugih oseb, ob motivaciji rešuje zastavljene probleme in tudi osvoji kurikularne cilje.« (prav tam.)

3.3.5 Spodbujanje ustvarjalnosti

»V prvi vrsti je pomembno, da otrok sam ustvarja lutko. Sam si jo zamisli, jo izdelava in nazadnje tudi oživi s svojo energijo in čustvi. Pri delu z lutkami otroci postanejo bolj ustvarjalni. Ustvarjalnost pa mora imeti tri sestavine:

- intelektualno prvino (moč porajanja idej);

- motivacijsko prvine (željo po delu na zamislih in komuniciranju z njimi, ko so izdelane);
- emocionalno prvine (pogum za drugačno razmišljanje, vztrajanje, upiranje pritiskom konformizma, tveganje posmeha ...). S spodbujanjem ustvarjalnosti v vzgojno-izobraževalnem procesu bodo naši otroci dosegali ustvarjalne dosežke s svojimi ustvarjalnimi mislimi.« (Korošec, 2006.)

3.4 Socialni razvoj

Spremembe in stalnice v osebnosti, čustvenem življenju in družbenih odnosih so del psihosocialnega razvoja (Papalia, 2003).

»Otroci v zgodnjem otroštvu razvijejo nove oblike socialnih interakcij in socialnih kompetentnosti, in sicer gre predvsem za razvoj sposobnosti komuniciranja, recipročnosti, empatije ter skupnega reševanja problemov. Pogoji za razvoj socialnih interakcij med vrstniki je preseganje egocentrizma, ki se kaže v razvoju čustvene in socialne empatije, razumevanja sebe in drugih, v razvoju teorije uma.« (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004.)

3.4.1 Razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti ob lutki

Pri razvijanju otrokove pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti ima veliko vlogo učitelj/vzgojitelj, ki ga spremlja. Skozi kreativnost, izdelek – lutko in sodelovanjem v skupinski predstavi, bo otrok sam ugotovil, da je prispeval nekaj pomembnega in unikatnega. Učitelj/vzgojitelj pa ga pri tem spodbuja in pohvali. S tem otrok pridobi na samopodobi in povečanju samozavesti, skozi kreativno lutkovno ustvarjanje pa otrok pridobi na samozaupanju tudi na drugih področjih.

Igra z lutko lahko pomaga pri reševanju različnih težav, kot so učne težave, pri vključevanju tihih zadržanih otrok, hiperaktivnih in osamljenih otrok, pri integraciji posameznika v skupino ... Lutka deluje kot sredstvo za sproščanje, zmanjšanje napetosti. Ob primerni spodbudi se otrok že ob izdelavi lutke lahko počuti sprejetega in najde svoje mesto v skupini (Korošec, 2006).

3.4.2 Oblikovanje socialnih veščin ob igri z lutko

Pri skupinskem ustvarjanju je potrebno medsebojno dogovarjanje in usklajevanje mnenj. Tukaj morajo otroci spoštovati drug drugega, se poslušati, sprejemati ideje drugih in biti pozorni na čustva in dogajanje v skupini.

Ob igri z lutko se otroci učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in tudi reševanja konfliktov. S tem otrokom omogočimo izkustveno učenje pozitivnih medsebojnih odnosov in nenasilnega reševanja konfliktov (prav tam).

4 LUTKE VKLJUČIMO V KURIKULUM

»Kreativna lutkovna dejavnost je lahko uspešna učna metoda učenja in poučevanja na vseh področjih kurikuluma. Ne le, da je uspešna, temveč je nujna v sodobnem šolstvu, ki poleg znanja želi tudi ustvarjalne, sproščene otroke, polne domislic in sposobnosti za reševanje problemov.« (Korošec, 2006, str. 110).

Z lutkami spodbujamo kreativno izražanje, stimuliramo in povečamo domišljijo, razvijamo spontano besedno izražanje ter izboljšamo govor in izgovorjavo. Ob igri z lutko se razvija samozaupanje, otroci dosegajo osebno zadovoljstvo, sproščajo strahove in agresije na spremenljiv način. Opazovati začnejo z vsemi čutili in vse to obdelajo ter oživijo z lutkami. Ob ustvarjanju lutk izboljšajo fino motoriko, ob igri pa razvijejo socialne – interakcijske spretnosti (prav tam).

Vsak otrok je individualnost zase, zato ga pri ustvarjanju lutke le spodbujamo, da ustvari takšno, ki bo ustrezala njemu. Taka lutka bo vedno izražala del tega otroka (Korošec, 2006).

5 VRSTE LUTK

Poznamo osnovne ali klasične lutkovne tehnike, ki so se izoblikovale skozi zgodovino, in novo izmišljene lutkovne tehnike, ki jih ustvarjalci ustvarijo za potrebe natančno določenega teksta in natančno določenih uprizoritev (Trefalt, 1993).

Številne lutkovne tehnike lahko na različne načine vpletemo v pouk, npr. igrače in predmete, ročne lutke, senčne lutke, ploske lutke, marionete, telesne lutke, mimične lutke, roke, prste,

koleno, stopalo ...Otroci lahko izdelajo preproste lutke iz različnih odpadnih materialov (škatel, barvnega papirja, kosov blaga, usnja, plastenk, tulcev ...).

Najpreprostejše lutke vedno nosimo s sabo, saj lahko z malo domišljije uporabimo svoje prste, roke, stopala ... Otrokom bodo v veselje prstne igrarije. S porisanim prstom in pokrivalom iz plastelina ali papirja dobimo novo osebo, ki se pogovarja, poje ali gre na sprehod (Korošec, 2006).

5.1 Lutke na stopalih

Če porišemo stopalo, copato ali čevelj dobimo lutko, s katero lahko zaigramo v predstavi, se pozabavamo, otroci se sprostijo in vzpostavijo boljše medsebojne odnose. V samem procesu izdelave lutk se razvijajo domišljija in motorične spretnosti. Otrok s prenosom energije, pozornosti na stopalo (lutko), pozabi na lastno govorno zadrego in se bolj sproščeno govorno izraža. Ob oživljanju lutke na stopalu pa razvija gibalne sposobnosti.

5.2 Telesna lutka

Pri tej tehniki lahko uporabimo star odpadni papir. Otroka obrišemo na papir in obris zrežemo. Lutko v velikosti otroka lahko obesimo okoli vratu, jo pritrdimo na zapestje in noge, otrok lutko animira s svojim gibanjem. Tu je otroku omogočeno, da se za lutko skriva in s tem deluje bolj sproščeno. Otrokov obraz je delno viden, zato so njegovi občutki in razpoloženje izraženi z izrazom na obrazu.

Pri tej tehniki otrok vidi sebe drugače, iz druge perspektive. Med ustvarjanjem lutke si prijatelji pomagajo in s tem razvijajo sodelovanje, kar pomaga pri socializaciji. Razvijajo tudi različne motorične spretnosti. Žal pa se ti dve lutkovni tehniki redkeje izvajata (prav tam).

5.3 Prstne lutke

Animacija prstkov nas naravno pripelje k lutkarstvu. Prsti igralci v prstnih lutkah se gibljejo v skladu s svojimi vlogami in nalogami. Prstna lutka je veliko manjša od svoje kolegice ročne lutke. Mali prsti in njihova igra so ohranili otroško naivnost in kozmičnost. Velikosti prsta je prirejena velikost prizorišča. Največkrat je oder kar dlan sama (Cvetko,1996).

Prstno gledališče je lutkovna tehnika, ki se v knjigah o lutkovni umetnosti ne pojavlja zelo pogosto. Prstna lutka se zaradi svoje majhnosti v gledališču ni uveljavila, neprecenljiva pa je na področju kreativne igre.

S prstki se lahko igramo že z zelo majhnimi otroki. Tako starši, kot vzgojitelji in učitelji, lahko s pomočjo prstov pripovedujejo, se igrajo, učijo šteti ... S prstnimi lutkami in igrami lahko pomagamo pri raznih terapijah.

Igra s prsti in rimami sodi v same začetke osebne in teaterske izkušnje človeka ter pripada tistim igram, ki povezujejo simbolične in senzomotorične igre zgodnjega otroštva. V prstnih igrah se povezuje vizualno in slušno, gib in dotik. V prstni igri se izmenjujejo čustva, ustvarja se pristen kontakt z bližnjim, spodbuja se socialni in kognitivni razvoj ter govor (prav tam).

5.4 Ročne lutke

»Pars pro toto (del za celoto) je v lutkarstvu uveljavljen izraz za načelo, po katerem delujejo vse tiste lutkovne zvrsti oziroma tehnike, pri katerih junaka predstavlja del igralčevega telesa. Najbolj znani predstavnik tega principa je ročna lutka.« (Cvetko, 1996, str. 38.)

Navadna ročna lutka je s svojo nesomernostjo in zelo kratkimi rokami groteskna. Je pa skoraj edina med vsemi, ki lahko igra z rekviziti. Zmožna je hitrih gibov in živahnosti. Posebnost ročne lutke je tudi v tem, da se lahko obrača v dvorano in vzpostavlja stik z gledalci (Milčinski, 1985).

Ročno lutko vodimo – animiramo s premikanjem prstov, dlani in cele roke, skriti za lutkovni oder ali paravan. Sestavljena je iz dveh glavnih delov, glave in trupa. Trup je izdelan kot lutkin kostum, ki je kot rokavček nataknen na animatorjevo roko. Osnova ročne lutke je človeška roka, njena glava pa je nataknjena na enega od prstov, dlan, prsti in podlaket, so osnova za lutkino telo in roke (Varl, 1997).

5.5 Marionete – lutke na nitkah

»Marionete oziroma lutke na nitkah so tehnično najzahtevnejše med vsemi vrstami lutk. Zelo so podobne osebam in živalim iz narave. So figure v celoti, saj imajo vse okončine in vse glavne sklepe kot živa bitja.« (Varl, 1995, str. 4.)

Marionete so lutke, vodene od zgoraj navzdol. Nekatere so vodene na nitkah, druge na žici. Zaradi navezanosti na nitke ali žice so njeni gibi včasih melanhonično nekoordinirani. Gibanje in reakcije celega lutkinega telesa so počasni. Oživljanje marionete je eden najzahtevnejših procesov izmed vseh lutkovnih tehnik (Trefalt, 1993).

Marioneta, vodena od spodaj navzgor, je posebnost med lutkami (kopitljaček).

»Marionete simbolizirajo manipulacijo, saj je nad njim vedno nekdo, ki dirigira njihove gibe. To intuitivno začuti tudi otrok in tako prepoznava socialne modele in relativnost situacij. Prav zato jim moramo omogočiti, da si naredijo in animirajo preproste marionete, saj jim pomagajo graditi pozitivno samopodobo.« (Majaron, 2010.)

5.6 Lutke na palici

Lutka na palici je vsak predmet, vsaka figura, ki jo natakemo na lesen količek, na palico in s pomočjo te palice – vodila – lutko premikamo (lutko animiramo). Ta tehnika se uporablja pogosto, z njo se odlično in enostavno animira (Varl, 1995).

Lutka na palici je zelo podobna preprosti javajki. Vodimo jo od spodaj, držeč za palico. Roke so pritrjene na žicah ali pa prosto bingljajo (Milčinski, 1985).

Lutke na palici brez dodatnih vodil so ene najpreprostejših lutk tako za izdelavo kot za animacijo. Tudi najmlajši s svojo neskončno domišljijo lahko te lutke uspešno ustvarjajo. Uporabijo lahko kuhalnice, žlice, palice ... Dodamo jim različne dodatke za oči, usta, lase, oblačilo ... Uporabimo lahko različen odpadni material (Varl, 1995).

5.7 Ploske lutke

Ploske lutke imajo predhodnike v senčnih lutkah. Posebnost senčnega gledališča je ta, da kot gledališki dogodek ne opazujemo gibanja lutke v scenskem prostoru, ampak premik njene sence na platnu. Senčna lutka je osvetljena od zadaj (Varl, 1997).

Ploščata lutka je dvodimenzionalna in se na odru v igri ne more obračati. Najpreprostejša je iz tršega materiala izrezan in pobarvan lik, bolj zahtevna pa ima tudi gibljive dele. Ne more

igrati z rekviziti, niti vzpostavljati stika z gledalci. Po navadi jo vodimo od spodaj (Milčinski, 1985).

»Ploske lutke so pomembne za razvoj otrokove likovne občutljivosti in orientacije v prostoru. Gre za »prevod« risbe v gibanje in odnos te forme do drugega predmeta. Otrok z njo spozna izrazitost profilov, pojmov spredaj, zadaj, relativnost velikosti in način vzpostavljanja komunikacije na posreden način.« (Majaron, 2010).

5.8 Mimične lutke

»V želji čim bolj posnemati človeka je nastala lutka, ki s poudarjenim gibanjem čeljusti spominja na odpiranje ust pri človeku ali odpiranje in zapiranje gobca pri živalski figuri. Počasno ali hitro, popačeno ali tresoče se odpiranje ust ali gobca, poudarja karakter in s tem posebne lastnosti lika, ki ga lutka predstavlja. Mimično lutko dobimo že, če si na roko nataknemo rokavičko ali nogavico. Tako dobimo lutkino glavo z usti, ki jih odpira in zapira. Temu lahko dodamo še oči, smrček, ušesa, lase ...« (Varl, 1997, str. 4.)

Pri mimični lutki torej ena roka spreminja mimiko obraza. Lahko pa uporabimo tudi drugo roko, ki je skrita v rokavu lutke in z njo rokujemo z različnimi rekviziti.

5.9 Maske

»V veliko družino različnih lutk pa štejemo tudi maske. Tu ne gre za tipične lutke, ampak v osnovi tudi maska odgovarja osnovnemu terminu – biti nekdo drug, igrati ali govoriti skozi usta druge osebe. Maska dobi svojo pravo uporabnost in vrednost takrat, ko jo človek uporablja in jo napolni s svojo energijo. Poznamo obrazne maske, naglavne maske in maske celega telesa – preobleka.« (Varl, 1997, str. 4.)

5.10 Lutka – igrača

»Je pogosta lutkovna tehnika v uprizoritvah za najmlajše gledalce. Igrača, ki jo otroci poznajo iz svojega vsakdana, s pomočjo direktne animacije in prisotnosti lutkarja oživi, postane odrska lutka. Lutke – igrače ne potrebujejo posebnega asociativnega konteksta, ker po svoji

obliki in funkciji igrajo samo sebe – oživljeno igračo. Namenjene so uprizoritvam v majhnih, intimnih prostorih. Lutke – igrače nimajo posebno izdelanih animacijskih pripomočkov in posebej izdelanih scenskih elementov.

Ker je igrača intimen otroški partner, se jo uporablja v terapevtske namene in za uprizoritev s poudarkom na didaktičnosti.« (Trefalt, 1993, str. 64.)

II EMPIRIČNI DEL

6 OPREDELITEV PROBLEMA

Lutke so nekaj posebnega, imajo svoj glas, ki je prepoznaven in ga vsi razumejo. Lutka zmore vse. Včasih je radovedna, včasih vse ve, rada pomaga, nas vodi po pravi poti in še in še. Lutke izzivajo domišljijo in ustvarjalnost, kar otrokom daje veliko popotnico za naprej. Z njimi se otroci sproščajo, preko njih drugim sporočajo še tako neobičajne stvari. Velikokrat lutka pomaga pri stresnih situacijah in rešuje razne konflikte. Lutka zna pripovedovati, si izmišljati stvari in se vživeti v vsako vlogo.

Opažam, da otroci stvari doživljajo zelo čustveno. Naj bodo to različni strahovi, veselje, žalost, jeza ... In naj se odrasli še tako trudimo, pojasnjujemo, včasih ne moremo pomagati ali pa od nas ne dobijo pravega odziva. Lutka pa ima moč, ki je nima nihče izmed nas. Lutka je lahko otroku ščit in tolažba, ko ju najbolj potrebuje, prijatelj, ki z njim deli veselje, zaupnik, kateremu zaupajo vse skrivnosti, za lutko se lahko vsak skrije, lutka namesto njega govori in ga tudi prepriča, zakaj je tako.

Le kako to lutki uspeva? »Otrok nam z lutko v roki sporoča svoje stiske, veselje, znanje, ki ga od njega pričakujemo. Lutka je izredno motivacijsko sredstvo za bogatenje in senzibiliziranje otrokovega čustvenega in socialnega potenciala, saj terja, da se otrok vživi v njeno situacijo in način doživljanja.« (Korošec, 2002, str. 52).

Lutke lahko že zelo zgodaj vključimo v vzgojni proces. Zato bom v diplomski nalogi poskušala ugotoviti, kako lutka vpliva na igro otrok, na njihovo čustveno doživljanje in kako pomaga reševati in premagovati otrokove težave.

6.1 CILJI

- Raziskati vlogo lutk pri socialnih odnosih med otroki v skupini.
- Ugotoviti, kako lutka pomaga pri vključevanju posameznih otrok v skupino.
- Ugotoviti, kakšno vlogo ima lutka – ljubljencek skupine – pri posameznih dejavnostih v skupini.

6.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

- Ali se bodo s pomočjo lutk izboljšali socialni odnosi med otroki?
- Ali lutka olajša vključitev otrok v skupino in kako?
- Na kakšen način se lutka – ljubljencek vključuje v vsakdan skupine in kakšno vlogo ima pri tem?

6.3 RAZISKOVALNA METODA:

Raziskava je potekala 2 meseca v skupini otrok, starih 4–6 let. V skupini je 11 dečkov in 11 deklic.

Raziskavo sem opravljala v VVO Jesenice. Uporabila sem deskriptivno metodo empiričnega raziskovanja. Podatke bom zbiral z načrtnim in priložnostnim opazovanjem, sprotnim beleženjem, fotografiranjem in posnetki.

7 LUTKE V NAŠI SKUPINI

Lutke so v naši skupini vedno prisotne. V igralnici imamo kotiček dom, v katerem je en del namenjen lutkam, ki so jih izdelali otroci sami. Z otroki večkrat zaigramo dramatizacijo na določeno zgodbo ali igro. Otroci pri tem uživajo, se zabavajo in skozi igro izboljšujejo medsebojne odnose, komunikacijo in govor. Velikokrat izdelamo lutke iz različnega materiala in v različnih tehnikah.

7.1 PROJEKT LJUBLJENCEK SKUPINE

7.1.1 Kdo je Regica?

Regica je žabica, zeleno rumene barve. Je vedno nasmejana, poskočna in pripravljena pomagati, včasih malo nagajiva in zelo radovedna. Najrajši se igra s svojimi prijatelji. Regica je v naši skupini že kar nekaj časa. Skupaj z medvedom in zajcem hodi vsak konec tedna z otroki domov. Regica z otroki sodeluje pri vsaki dejavnosti, posluša pravljice, poje in se igra.

7.1.2 Vključitev Regice v skupino

Regica je prišla po novoletnih počitnicah nazaj v vrtec. Prej je bila le ena od plišastih igračk, ki je hodila z otroki vsak konec tedna domov. Zdaj, ko pa se je po počitnicah vrnila v vrtec, je oživela, spregovorila in se vključila v skupino.

Otroci so jo presenečeno opazovali, ona pa jih je ogovarjala in vsakega lepo pozdravila, ga vprašala za ime, ga pobožala in odskakala naprej. Otroci so se sprostili in smejali, ko jih je Regica zabavala, takrat se je opogumil tudi deček D. in mi rekel: »Melinda, to ne govori Regica, ampak ti!« Takrat sem se naredila užaljeno in rekla Regici :»Kakšne traparije govori D.! Dajva ga malo požgečkati!«

Tako se je začela pot naše Regice v skupini »Žabe«. Regica je otrokom razložila, zakaj je prišla k njim v skupino in kaj vse bi rada počela pri nas. Vprašala jih je, če ji bodo pomagali in ali bi lahko včasih odšla z njimi domov. Otroci so bili navdušeni in so Regici takoj pričeli razlagati, kaj bomo delali.

Moram priznati, da me je bilo kar malo strah, kako bodo otroci sprejeli Regico in mene v vlogi animatorja. Videla sem poglede otrok, ki so radovedno pogledovali zdaj k meni zdaj k lutki in začudeno opazovali. Kmalu so se na obrazih prikazali nasmehi. Tisti dan je bila Regica večino časa ob meni, otroci pa so radovedno hodili k nama in naju spraševali vse mogoče stvari. Nobeden pa si je še ni upal animirati. Dekleta so jo vzela v igro, vendar le kot igračo. Predstavljala jim je dojenčka.

Slika 1: Regica na svojem stolu

8 SODELOVANJE S STARŠI – DRUŽINAMI

8.1 Seznaiter staršev z Regico

Regica je z otroki hodila domov. Ker smo ostali želeli vedeti, kaj vse je Regica delala tam, smo ji izdelali zvezek, kamor so starši napisali vse dogodivščine in prigode, otroci pa narisali Regico.

Na začetku sem starše seznaila z Regico in jim za spodbudo napisala kratek uvod z namenom, da jih malo opogumim in razložim, kdo Regica je in kaj vse lahko počne.

SPOŠTOVANI STARŠI

V novem letu se je naši skupini pridružila »ŽABICA REGICA« (lutka ljubljencek). Žabica bo v naši skupini kot štiriindvajseti član, ki bo prisoten ob raznih igrah, dogovorih, sprehodih, sprejemanju in oddajanju otrok, ob dnevni rutini in ob reševanju raznih konfliktov. Žabica Regica bo včasih (po želji otrok) odšla domov z vašim otrokom. Prosila bi vas, da v zvezek napišete posebnosti, anekdote ... kar koli zanimivega se bo dogajalo pri vas doma. Žabico lahko preoblečete, jo uporabite pri vsakodnevnih opravilih ali pri dogovarjanju z otroki, pri reševanju problemov. Sodeluje naj cela družina. Zapisu lahko priložite tudi risbo, fotografijo ...

Žabica Regica je lutka, ki jo lahko uporabite tako vi, kot vaš otrok. Včasih je lažje govoriti preko lutke oziroma jo otroci bolj upoštevajo, saj je zanimiva, nekakšen posrednik med vami in otrokom in seveda nekaj novega. Tudi otroci lutki povedo več in na poseben način. Z Regico lahko rešujete težave, kot so: neumivanje zob, tuširanje, hranjenje, pospravljanje, odhod v vrtec, vstajanje, spanje – pozne ure ...

Žabica naj bo doma le en dan. Vesela bi bila vašega sodelovanja (fotografije, zapisi). Prav tako ste vabljeni v skupino. Mogoče imate z lutko že kakšne izkušnje, ali pa je pri vas doma že lutka, ki sodeluje z vami.

Hvala za sodelovanje in razumevanje

Melinda

8.2 Lutkovna delavnica

Družine sem povabila na delavnico v našo igralnico. V vabilu sem jim na kratko opisala potek in način izdelave lutk. Delavnice se je udeležilo kar nekaj družin. Starši in otroci so skupaj izdelovali lutke in se z njimi tudi igrali. Veliko odraslih pa se ni zmoglo sprostiti in vživeti v vlogo lutke, oziroma jo animirati.

Slika 2: Izdelovanje lutk

Slika 3: Igra z lutkami (mati in sin)

Izdelali smo marionete, ploske lutke na palici in lutke na kuhalnici. Družinam sem med delavnico prikazala svoj način komuniciranja prek lutke z otroki. Razložila sem jim, kako lutka lahko pomaga otroku, prav tako pa tudi odraslim, ko prek nje komunicirajo in s tem rešujejo različne konflikte, težave ali sodelujejo pri igri, pripovedovanju, si zapolnijo prosti čas (izdelovanje lutk) in še in še. Za slovo sem jim podarila mimično lutko, klepetavčka.

8.3 Seznanjanje z lutkovnimi dejavnostmi preko oglasne deske

Starše sva s sodelavko redno obveščali o naših dejavnostih. Prek oglasne deske so prebirali zanimivosti, tudi članke strokovnjakov in najine zapiske. Velikokrat sva poudarili pomen lutk.

8.4 Vključevanje staršev v animiranje lutk

Na vsakem srečanju sva s sodelavko pripravili določeno dramatizacijo, ki so jo otroci zaigrali staršem. Za presenečenje pa sva staršem ob prihodu razdelili vloge, lutke in besedilo (brez predhodne najave). Na koncu srečanja so svojim otrokom in drugim družinskim članom zaigrali lutkovno predstavo in tako presenetili svoje najdražje. Po navadi sva izbrali zabavno zgodbo, tako da je bilo srečanje sproščeno.

8.5 Vključevanje staršev v skupino

Starše že na začetku šolskega leta seznaniva, da so v naši igralnici dobrodošli, tudi med dopoldanskim časom. Lahko se vključijo v naš vsakdan ali pripravijo nekaj posebnega. Tako je nekaj res posebnega pripravila Tihomirjeva mami, ki je po poklicu učiteljica, prihaja pa iz Rusije. V vrtec je prinesla lutke in knjigo. Postavili smo zastor, pripravili lutke in zaigrali Veliko repo v ruščini. Pomagala sva ji midva s Tihomirjem. Otroci so poslušali in gledali z velikim zanimanjem. Na koncu so si lutke tudi ogledali in se z njimi poigrali. Tako so lutke pomagale pri medkulturnem dialogu, svojega prijatelja pa so spoznali tudi v drugi luči. Bili so navdušeni.

Slika 4: Velika repa v ruščini

Slika 5: Igra z lutkami

Otroci so po tem dnevu Tihomirja večkrat spraševali o njegovem znanju ruščine in z lutkami igrali igrico »Velika repa«. Nato smo zaigrali še dramatizacijo »Velika repa«. Otroci so si razdelili vloge in v igri zares uživali. Opazila sem, da so se otroci znali dogovoriti, sami so določili Tihomirja za nekakšnega vodjo in se res vživeli v igro, kar so prikazali z res občutenim nastopom.

Lutke so bile povezovalke med otroki, pripomogle so k socializaciji med otroki, h komunikaciji in k vživljanju v druge (empatiji).

9 DNEVNIŠKI ZAPISI LJUBLJENČKA SKUPINE

Najprej je Regica želela otroke bolje spoznati. Zato je povedala nekaj stvari o sebi, nato pa otroke spraševala, kako jim je ime, kaj radi delajo, kako ji bodo pomagali in še in še. Že naslednji dan je Regico čakalo v vrtcu presenečenje. Dečki so ji naredili majhen stolček, ker je bolj majhna, da bo lahko sedela. Deklice pa so poiskale oblačila, primerna za Regico, saj je bilo zunaj zelo hladno.

Slika 6: Regica na svojem stolčku

Slika 7: Oblečena Regica

Na začetku so se otroci prepirali, kdo bo imel Regico pri sebi, s kom se bo igrala, kdo jo bo nesel, oblekel ... Regica je poskušala otrokom povedati, da se rada igra z vsemi in da bi bila zelo vesela, če se ne bi med seboj prepirali.

Prvi teden so se z Regico igrala večinoma dekleta, skupaj z Regico so prepevale, se preoblačile in ustvarjale.

Slika 8: Risanje z Regico

Slika 9: Igra z dekličinim medvedkom

Regica je začela hoditi z otroki domov. Otroci so jo preoblačili, ji izdelovali ogrlice, darilca, ji risali risbice. Vsakič, ko je prišla nazaj v vrtec, je imela veliko novega.

Kmalu je Regica postala štiriindvajseti član naše skupine. Otroci so ji pomagali pri vseh opravilih in se z njo pogovarjali. Nekega dne sem naredila majhen preizkus. Medtem, ko so se otroci že zaigrali po koticah, sem Regico posedla v kot na preprogo. Želela sem videti, ali jo bodo otroci pogrešili oziroma kaj bodo naredili, ko jo bodo opazili. Kmalu je prišel k njej deček P., se usedel poleg nje, jo božal in se igral z njenimi nogami. P. je tih deček in nikoli prej ni pokazal zanimanja za Regico. Zdaj, ko jo je opazil samo v kotu, pa se je brez besed usedel poleg nje in jo božal, kot bi jo tolažil.

Pri vsakem ustvarjanju otroci pokažejo, koliko jim pomeni Regica, saj jo upodabljajo pri risanju, slikanju in pri izdelavi lutk. Včasih jo namerno pozabim, toda otroci me kaj kmalu spomnijo, naj jo vzamemo s seboj.

Regica odlično rešuje konflikte. Ko sta se sprla dva dečka, je Regica stopila mednju in jima povedala, da ima oba zelo rada in je zelo žalostna, ko vidi, da se prepirata.

Slika 10: Plakat s pravili

Kmalu so otroci začeli sami animirati Regico. In ko je prišlo do novega konflikta, je otrok, ki je imel Regico pri sebi, reševal problem preko nje. Ko je deček T. udaril dečka B., je Regica (deček Ž.) prišla dečka T. za roko, ga odpeljala do plakata s pravili in mu povedala, da se ne prepiramo in tepemo, saj se znamo pogovoriti. Prosil-a ga je, naj se dečku B. opraviči. Zanimivo je bilo, da so jo vsi upoštevali. Nihče se ni pritožil ali ugovarjal.

Ko smo se pogovarjali o določeni temi, je bila Regica velikokrat začudena, koliko otroci že znajo in poznajo, zato jih je veliko spraševala in otroci so ji z veseljem odgovarjali.

Regica je rada pela, plesala in igrala na inštrumente. Kadar jo je animiral nekdo od otrok, je vedno poskrbel, da je imela Regica vse kot ostali otroci. Prav tako so se z njo pogovarjali, ji pomagali igrati na male inštrumente in jo spodbujali.

Slika 11: Regica igra na male inštrumente

Slika 12: Regica se igra prstne igre

Regica pa je otrokom rada tudi ponagajala. Zjutraj, ko smo bili že vsi zbrani, smo se razgibali s kakšno zanimivo rajalno-gibalno igrico. Regici so všeč vse igre, najbolj pa »Dan in noč«, saj tam včasih ponagaja drugim otrokom.

Otroci so poskrbeli za Regico tudi takrat, ko smo odšli ven. Najprej so ji priskrbeli nahrbtnik, v katerem jo bodo lahko nosili, in dodatna oblačila, saj je bilo zunaj veliko snega. Vsi skupaj so uživali na prostem v snegu. Ko smo prišli nazaj v vrtec, so otroci poskrbeli zase in za premočeno Regico. Med seboj so se dogovorili in pomagali Regici iz mokrih oblačil.

Slika 13: Sankanje po hribčku.

Slika 14: Regica in dekleta s snežakom

Slika 15: Igra na igrišču

Slika 16: Preoblačenje Regice

Regica mi je bila v veliko pomoč pri vseh dejavnostih, saj jih je naredila veliko bolj zanimive. Sama sem imela občutek, da si skozi Regico upam veliko več in tako je tudi bilo. Od zabavnega animiranja, spreminjanja glasov, do traparij, ki si jih je privoščila le Regica, sem pri tem izživela tudi svojo domišljijo in se še bolj približala otrokom. V heterogenem oddelku sem večkrat opazila, da starejši pomagajo mlajšim, z lutkami pa je šlo še lažje. S tem, ko so

mlajši otroci pomagali nevedni Regici, so veliko pridobili na samozavesti, zraven pa so učili tudi sami sebe. Včasih pa je prišlo tudi do konflikta, kdo bo Regico nosil, jo držal ali se z njo igral in kljub Regičinim prigovarjanjem, da se rada igra z vsemi in da želi, da smo prijatelji, je bilo včasih želja po Regici prevelika – ali so se z Regico skrili ali pa zbežali.

9.1 Regica pomaga pri socializaciji in komunikaciji

V skupino je bil vključen tudi deček S., ki je pred dvema letoma prišel v Slovenijo iz Kosova. S. se je držal bolj zase, govoril je zelo malo slovenskih besed in se nikakor ni mogel vključiti v igro s sovrstniki. Zato ga je ogovorila Regica in ga tudi večkrat povabila v igro z drugimi otroki. Preko družabnih iger, lutk, pesmic in besednih iger ga je poskušala spodbuditi h komuniciranju in izboljšanju govora, saj je govoril pootročeno (dojenčkasto in nerazumljivo). Kmalu sta z Regico postala nerazdružljiva.

Regica ga je spodbujala, popravljala pri izgovorjavi in mu pomagala pri vključevanju. Ker pa si je S. prisvojil Regico, je to pripeljalo do nejevolje pri drugih otrocih. Zato sva z Regico otrokom pojasnila, da S. potrebuje pomoč nas vseh in da mu tudi Regica rada pomaga. Seveda sva razložili tudi dečku S., da je Regica rada v družbi vseh otrok.

Slika 17: Regica pomaga dečku S. pri družabni igrici

Slika 18: S. z Regico na igrišču

S. je postal veliko bolj odprt, sproščen in komunikativen deček. Ostali otroci so mu pomagali pri izgovorjavi, štetju, utrjevanju barv in se z njim zaigrali. Pri vsem pa je bila vedno prisotna Regica. Čeprav si jo je še zmeraj prisvajal, sva skupaj z Regico običajno dosegli, da jo je odstopil tudi drugim.

Lutke pa so zelo pomagale tudi deklici D., ki je bila tiha in nesproščena. Vedno se je družila le z eno deklico. Deklica je imela že od rojstva težavo z zaraščenimi prstki na roki. Prestala je že veliko operacij in kljub temu, da je otroci niso odrivali stran in da smo se o tem pogovorili, se sama ni mogla sprostiti.

Nato pa sem nekega dne iz lutkovnega kotička zaslišala glasno govorjenje. Glas mi je bil neznan in ko sem skrivoma pogledala, kdo se igra z lutkami, sem bila zelo presenečena, saj je bila tam deklica D. z deklico E. in skupaj sta se igrali z lutkami.

D. se je med lutkami sprostila, jih animirala z glasom, ki ga jaz še nisem slišala in pri tem vidno uživala. Tudi, ko je bila v vlogi gledalca, je bila nasmejana in navdušena.

Slika 19: Deklica D. v vlogi gledalca

Slika 20: E. v lutkovnem kotičku (igrica za D.)

Regica in ostale lutke so veliko pripomogle k socializaciji in komunikaciji. Pomagala je meni ob komunikaciji z otroki – lažje sem se približala otrokom, ki so se zaradi svoje hibe raje umikali in držali zase, in drugim otrokom. Lutke so bile tem otrokom nekakšna tolažba in obenem spodbuda, za komuniciranje in druženje z mano in drugimi otroki. V obdobju našega projektne delo z lutkami se je opazil očiten napredek.

9.2 Otroci o Regici

E. – Regica je žabica in z njo se rada igram, ker je mehka in fajna.

I. – Regica mi je zelo všeč. Z mano je bila doma in sva se igrali. Škoda, ker mora iti v vrtec. Z mano je bila v trgovini.

N. – Regica je moja prijateljica, rada se igram z njo, ker jo imam rada.

P. – Da je mehka. Imam jo rad, ker me ima ona rada.

T. – Imam jo rada, je lepa. Je dobra, ker se z mano igra. Bila je pri meni doma.

T. – Kupil bi ji vodo, da bi skakala v vodi. Regica je lepa, ker je nežna.

B. – Mene ima rada, z mano se igra.

Ž. – Rad jo imam, ker gre z vsakim domov.

S. – Imam jo rad.

E. – Nesem jo domov, z mano spi doma. Z njo se igramo.

Regica je osvojila srca otrok in tudi nekaterih odraslih. Navdušene so bile tudi druge strokovne delavke, ki so spoznale Regico, prav tako se je Regica dobro znašla, kjer koli smo bili. Naj je bilo to v gledališču, muzeju ...

Slika 21: Zobna asistentka z Regico

Slika 22: Regica v Lutkovnem gledališču

10 IZDELOVANJE LUTK IN IGRA Z NJIMI

10.1 Senčne lutke

Ob zgodbi »O goskici, ki se je učila peti,« smo spoznavali ptiče in njihovo oglašanje. Odločili smo se, da bomo izdelali lutke ptic, ki nastopajo v zgodbi. Senčne lutke nismo še nikoli izdelovali, zato je bil to za vse nas poseben izziv. Otroci so na manjši papir narisali ptiča, nato pa čez položili folijo, ga preslikali in pobarvali. Kasneje smo odšli v AV sobo, kjer smo pripravili vse potrebno. Najprej sva z vzgojiteljico zaigrali z lutkami na grafoskopu igrico »O goskici, ki se je učila peti.« Otroci so bili navdušeni. Takoj so želeli poskusiti še sami.

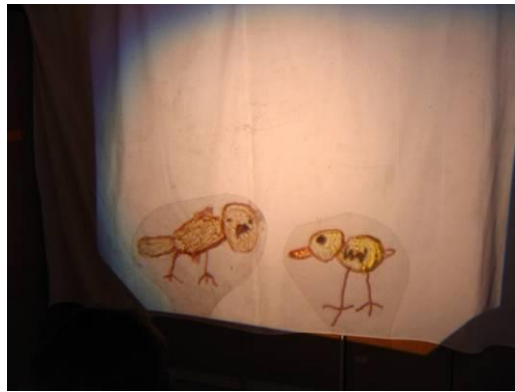
Slika 23: Izdelovanje senčnih lutk

Slika 24: Lutke na grafoskopu

Slika 25: Otroci animirajo z lutkami

Slika 26: O goskici, ki se je učila peti

Nato pa so odkrili še nekaj posebnega. Eden od otrok je položil roko na grafoskop in tako se je prikazala senca njegove roke. Vsi so želeli poskusiti, najbolj pa se je izkazal deček T., ki je znal oponašati ptiča, psa, laboda ...

Slika 27: Senčna lutka – pes

Slika 28: Ugani kdo

Otroci so zelo uživali, saj smo se na koncu igrali še igrico »Ugani kdo«, ko so se otroci postavili med platno in svetlobo, ostali pa so morali uganiti čigava senca je na platnu. Igra z senčnimi lutkami je bila v tistem tednu glavna tema, otroci so se zabavali, med seboj sodelovali in želeli vsak trenutek izkoristiti za igro. Večkrat so me povabili k igri, saj so potrebovali nekakšno potrditev, včasih tudi pomoč. Bilo jim je zanimivo, ko sem se naredila nevedno ali začudeno, le čigava senca je tam. Otroci niso vedno uprizarjali iste zgodbe. Njihova domišljija ni poznala meja, vsakokrat so poskušali biti inovativni. Kot sem že napisala, je bila ta tehnika lutk za nas nekaj novega. Najbolj pa je bil navdušen prav deček S. (deček iz Kosova), ki je venomer spraševal: »Kaj je to?«, »Kdo je to?« in se pri tem zabaval.

10.2 Prstne lutke

Nekega dne, ko so se otroci igrali z Regico, so odkrili, da ima samo tri prste. Regica se je naredila užaljeno, saj so otroci primerjali svoje roke z njenimi. Naštevali so prste (palec, kazalec ...). Hiteli so jo tolažiti, da to ni nič hudega, saj je ona žabica in da je prav tako.

Trenutek sem izkoristila za igro. Vzela sem flomastre in plastelin, na vsak prst narisala različne obraze (vesel, žalosten ...) in zaigrala prstno igro (Ta je rekel ...). Nato sem otroke spodbudila k izražanju čustev. Vsak si je narisal na prst izraz, kakršnega je želel. Nato pa jih je Regica spraševala (prste) zakaj je žalosten, vesel, jezen ... Otroci so med seboj sodelovali in se lepo pogovarjali. Deklice pa so se kasneje spomnile na pesmico »Kje je palček ...«.

Slika 29: Zakaj si žalostna Regica

Slika 30: Prepevanje pesmice

Otrokom so bile prstne igre zelo všeč, zato sem poiskala v knjigi J. Sitar, »Zgodbe za lutke in prste«, zgodbico, ki se je nanašala ravno na našo temo, ptice. Iz plastelina sem naredila ptice, jajčka in črve. Na prst sem nataknila glavo ptice, za trup in krila pa uporabila roko in ostale prste. Otrokom je bila tako všeč, da so zahtevali še in še ponovitev. Nato so se vsedli za mizo in hiteli še sami izdelovati ptice iz plastelina. Medsebojno so se dogovarjali, se trudili lepo pripovedovati in zaigrati.

Slika 31: Izdelovanje ptic

Slika 32: Igra s prstnimi lutkami

Prostor za igro je bila cela igralnica.

Prstne igre so zelo prijetne za igro med otroki, prav tako pa tudi med otroki in odraslimi. S prstnimi lutkami otroci vzpostavljajo medsebojni stik in pri tem tudi komunicirajo ter se zabavajo. Tako so se tudi pri nas izkazale prstne igre in prstne lutke za zelo priljubljene. Prstne lutke so znale otroka potolažiti, ga razvedriti, z njim zapeti in izražati čustva.

Otroci so spoznavali različna čustva in izražanja le-teh, ter o njih odkrito spregovorili. Pri vsem tem pa so jih spodbujale prstne lutke in Regica.

10.3 Mimične lutke

Otrokom sem animirala mimično lutko klepetavčka. Bil jim je takoj všeč. Ker so se tako radi z njim igrali, smo se nekega dne odločili, da jih bomo izdelali še več. Otroci so najprej poljubno pobarvali liste papirja, nato pa zgubali klepetavčke. Za konec so jim dodali še okraske, tipalke, lase ...

Slika 33: Klepetavčki

Klepetalčki so klepetali, spraševali, po pripovedovanju staršev so to počeli tudi doma.

Ko sem opazovala otroke pri igri z mimičnimi lutkami, sem opazila, da so se otroci vživeli v osebnosti svojih »klepetavčkov«. Če je otrok izdelal »hudička«, ga je tudi oponašal z jeznim in globokim glasom, ter poskušal biti zloben. V primeru, ko je otrok izdelal dva – za vsako roko enega, pa se je med njima razvila prava debata. Levi klepetavček je spraševal desnega o občutkih, o tem kdo je, zakaj je take barve in še in še. Zanimivo, saj je otrok igral dve vlogi in pri tem celo spreminjal svoj glas. Mimične lutke smo uporabili pri različnih dejavnostih, prav tako pa sem jih predstavila tudi staršem na lutkovni delavnici in jih skušala spodbuditi k animiranju le-teh doma.

10.4 Ročne lutke

Ker se je bližal pust, smo se z otroki dogovorili, da bomo izdelali ročne lutke klovne. Videvali so jih po vseh revijah. Poleg tega pa je bil v reviji Unikat razpisan tudi natečaj za dobrodelne namene. Sešili smo oblekice, iz odrezanih plastenk smo naredili glave, jih pobarvali, nalepili oči iz gumbov in lase iz volne. Da smo vse skupaj naredili še bolj zanimivo, so si otroci zraven izmislili še zgodbico o klovnih. Otroci so eden drugega spraševali, kakšne barve las bodo imeli ostali, kako bodo dali ime svojim klovnom ... Ko so končali, so sredi igralnice postavili oder in zaigrali cirkuško predstavo.

Slika 34: Izdelovanje klovnov

Slika 35: Pisani lasje za klovna

Slika 36: Lutke klovni za dober namen

V nadaljevanju sledi zgodbica, ki so jo sestavili otroci sami.

NERODNI KLOVNI

Nekoč so v cirkusu živeli štirje klovni. Prvemu je bilo ime Snežko, drugemu Smeško, tretji je bil Miško in četrti Veselko.

Veselko je bil zmeraj dobre volje, za razliko od Snežka, ki je bil po navadi slabe volje. Miško, ah ta vam je bil pravi nagajivec in najbolj zoprni cvili klovn, kar jih je bilo tedaj v cirkusu. No, tu pa je bil še Smeško, vedno nasmejani klovn. Ker pa jim je bilo v cirkusu dolgčas, so se odločili, da gredo na potep okoli sveta.

Toda, joj nesreča, niso prišli daleč, ko je Miško zaradi svojega razgrajanja padel v luknjo. Veselko se je tako smejal, da je padel na nos. Ostala dva sta hotela pomagati, toda Smeško se je tako smejal, da se je polulal v svoje klovnovske hlače, Snežko pa se je spotaknil in čofnil v lužo. Vsi trije so se tako smejali, da so pozabili na Miškota, ta pa je začel cviliti (cvi, cvi, cvi ...) in klicati na pomoč. Takrat so se klovni nečesa domislili, zagledali so polomljeno vejo. Vejo so potisnili v luknjo in ga potegnili ven. Takrat so se šele začeli smejati, saj je iz luknje pogledala Miškova umazana glava. Spustili so vejo in Miško je zopet padel v luknjo. Poizkusili so še enkrat. Miško je cvilil in cvilil ...! Zmenili so se, da bodo vsi skupaj potegnili na štetje: 1, 2, 3.

Ampak nihče ni znal prešteti do tri. Snežko je vlekel na ena, Veselko je vlekel na dva, Smeško pa sploh ni vlekel. Takrat je prišel mimo fantek, ki je slišal cviliti Miška. Pomagal ga je izvleči in povedal ostalim trem kar nekaj krepkih o tem, da se prijatelju v nesreči pomaga! Klovni so ga pridno poslušali, se mu zahvalili in se objeli. Ko so odhajali, so si zapeli pesmico:

Mi se imamo radi, radi, radi, radi,
mi se imamo radi, radi, radi, radi,
mi se imamo radi, radi, radi, radi,
mi se imamo radi, radi prav zares!

Saj smo klovni mladi, mladi, mladi, mladi,
saj smo klovni mladi, mladi, mladi, mladi,
saj smo klovni mladi, mladi, mladi, mladi,
saj smo klovni mladi, veseli prav zares!!!

LEP POZDRAV!!!

P. S.: UPAMO, DA VAM BO ZGODBICA VŠEČ IN VAM BODO NAŠI KLOVNI
PRIČARALI NASMEH NA LICA!

VVO JESENICE

SKUPINA ŽABICE Z

IRENO IN MELINDO

Presenetilo me je, da so otroci brez težav, s sodelovanjem in s pomočjo lutk, sestavili čudovito zgodbo. Njihova domišljija ni poznala meja. Med igro z lutkami so uprizarjali prizore, ki so jih ravno sestavili in pri tem vidno uživali. Kar pa je bilo najlepše, da so svoje lutke klovne, brez kakšnih koli težav, nesebično poslali bolnim otrokom v bolnišnico.

10.5 Telesne lutke

Pri uvajanju v družbeno okolje sem si za projekt izbrala temo »Moje telo«. Otroci so skozi izredno zanimanje odkrivali nove stvari.

V igralnico sem prinesla velik kolut barvnega papirja. Dogovorili smo se, da bomo narisali oziroma obrisali svoje telo in ga izrezali, tako pa dobili tudi telesno lutko. Najprej smo poskusili z Regico. Vsem se je zdelo smešno, a so komaj čakali, da pridejo na vrsto. Ker sva imeli z vzgojiteljico veliko dela, so si otroci sami pomagali med sabo. Eden drugega so obrisali, nato pa je vsak sam izrezal svojo podobo, kar je povzročalo veliko smeha. Otroci so se znašli in si narisali na podobe oči, usta, lase, nos ... Kasneje pa je ena od deklic na svojo podobo narisala še podrobnosti, ostale dele telesa. Vse, kar smo izvedeli iz knjig, videli po knjigah, revijah in drugod, se je otrokom vtisnilo v spomin in to so tudi prenesli na podobo svojega telesa.

Slika 37: Rezanje podobe

Slika 38: Telesna lutka

Slika 39: Tudi Regica sodeluje

Slika 40: Moje telo

Otroci so se med seboj dogovarjali, si pomagali in se smejali podobam prijateljev. Otrokom sva zavezali lutke z vrvicami ali elastikami. Nekaj časa so se za lutkami skrivali, nekateri so nanje narisali podrobnosti telesa (srce, prsi, čreva ...), kar me je tudi presenetilo, saj sem videla, da so si skozi projekt Moje telo res veliko zapomnili. Nato sem jim predlagala igro Gospe in gospodje, katera je z narejenimi lutkami ustvarila še posebej smešno vzdušje. V našo skupino so lutke prinesle veliko smeha in dobre volje.

10.6 Marionete (lutke na nitkah)

V mesecu kulture smo odšli v Ljubljano, kjer smo si v Lutkovnem gledališču ogledali lutkovno predstavo Sapraniška. Z nami je šla tudi Regica. Lutke v tej predstavi so bile marionete.

Ko smo se vrnili v vrtec, je deček J. pokazal na mojo marioneto, ki sem jo izdelala sama, in dejal, da je podobna duhcu iz Sapraniške. Otroci so se nekaj časa igrali z mojo marioneto, nato pa prosili, če jo lahko izdelajo tudi oni.

Iz odpadnega blaga, koprene in plastičnih žogic smo izdelali duhce, za oči smo uporabili usnje, za vodila pa volno. Otroci so bili ponosni na svoje duhce in jih želeli vsem pokazati. Ker pa so se odločili, da bodo to duhci in duhci morajo strašiti druge, so po hodniku letali s svojimi marionetami in strašili eden drugega. Bilo je polno smeha in dobre volje.

Slika 41: Izdelovanje duhcev

Slika 42: Marioneta duhec

V sklopu projekta »Moje telo« pa smo odkrili, da so na svetu ljudje, ki imajo drugačno barvo kože kot mi. Zato smo izdelali lutke iz odpadnega materiala – tulcev. Otroci so se sami odločili, kakšne barve bo njihova lutka. Nato pa so me presenetili, ko so postavili oder iz dveh

stolov in pregrinjala, ter zaigrali igrico z lutkami drugim otrokom. S tem so spodbudili tudi druge. Najbolj pa se je vživel v animiranje prav deček S.. Vzel je žogico in glasno komentiral, ko sta lutki igrali nogomet.

Slika 43: Otroci vsega sveta – marionete

Začelo se je pravo tekmovanje, saj je vsak otrok želel s svojo marioneto pokazati nekaj posebnega. Marionete so nam pomagale tudi pri pogovoru in zgodbicah o otrocih, ki prihajajo iz različnih kultur. Otroci so spoznavali razlike med nami in drugimi kulturami. Vse to pa so kasneje prenesli tudi v igro z lutkami. Npr.: »Živjo, sem Tiki, prihajam iz Afrike. Zakaj je pa tvoja koža tako svetla?« Otrok z drugo lutko (belca) mu je odgovarjal in ga tudi sam spraševal zanimive stvari.

10.7 Lutke na palici

Lutke na palici smo v naši skupini uporabljali največkrat. Včasih sem jih izdelala sama, večkrat pa otroci. Lutke, ki sem jih izdelala sama, sem uporabljala pri vpeljavi nove teme, skozi zgodbico ali za posebne priložnosti. Otroci pa so izdelovali lutke po svojih zmožnostih in željah. Moj način dela z lutko se je otrokom zdel bolj zanimiv. Lutko so upoštevali, saj so večkrat zahtevali ponovitev. Zelo jim je bila všeč zgodbica »Piščanček Pik«. Ko sem animirala lutke in z njimi vsa čustva in glasove, so otroci sodelovali, kar so občutili je bilo vidno na njihovih obrazih. Kasneje pa so z lutkami zgodbo ustvarjali tudi sami.

Slika 44: Piščanček Pik

Slika 45: Otroške lutke na palici

Piščanček Pik je ena od zgodbic, ki so jo otroci sprejeli z navdušenjem. Otroci so ob lutkah izražali svoja občutja zelo doživeto. Po končani igri pa so želeli lutke zamenjati, kar pa vsem ni odgovarjalo. Dva dečka sta si vedno prisvojila »jezno nogo« in tudi v spontani igri z njimi strašila druge. Sama sem izkoristila trenutek in vzela v roko določeno lutko ter vprašala »jezno nogo« zakaj je tako jezna. Odkrila sem, da sta dečka, ki sta že tako živahna in nemirna, izkoristila lutko za izgovor. Skrita za lutko sta si upala še več. Zato sem večkrat uporabila lutke za igro čustev.

11 LUTKE SKOZI KURIKULARNA PODROČJA

11.1 Jezik

Pri jeziku, govoru, artikulaciji in komunikaciji, so imele lutke veliko vlogo. Otroci so prek lutk govorili več in bolj razumljivo. Že med samim ustvarjanjem lutk so se otroci dogovarjali, spraševali in počeli še marsikaj. Ko sem sama animirala lutke, so me otroci veliko bolj upoštevali. Glavno vlogo pa je imela Regica, saj jih je s spodbujanjem, včasih pa tudi izzivanjem, pripravila do boljšega izražanja in komunikacije.

Napredek se je pokazal, ko so otroci vsak ponedeljek pripovedovali, kako so preživeli vikend. Tisti, ki so imeli na obisku lutke, so bili veliko bolj zgovorni. Pri učenju novih pesmic, pri izštevankah, igricah in drugih dejavnostih, so otroci veliko bolj sodelovali. Regica je pomagala tihim otrokom, ki se nekako niso znašli med sovrstniki, dečku S. pa pri učenju slovenskega jezika, izražanju in komuniciranju.

Slika 46: Regica zastavlja uganke

Slika 47: Otroci Regici pomagajo

11.2 Družba

Regica in ostale lutke so pomagale otrokom, da so lažje razumeli drug drugega, se bolje spoznali in s tem tudi upoštevali. Lutke so bile otrokom bližje kot odrasli. Otroci se niso pritoževali, ko so jih lutke okarale, če so naredili kaj narobe, ampak so jih upoštevali. Lutke so večkrat poudarjale, kako pomembno je, da se razumemo, ne prepiramo in pretepamo.

Prav tako so nam lutke približale druge kulture, in prav zato so jih otroci lažje sprejeli in dojeli. Tihomir in njegova mamica sta nam s pomočjo lutk zaigrala »Veliko repo« v ruščini. Iz tega se je razvil cel projekt. Z lutkami smo spoznali, da smo vsi pomembni in da moramo pomagati tistim, ki pomoč potrebujejo. S pomočjo Regice se je v skupino lažje vklopil S., deček iz Kosova, s pomočjo ostalih lutk pa tudi D., deklica, ki je imela težave s prstki.

11.3 Narava

Odhodi v naravo so bili z Regico veliko bolj zanimivi, saj je otroke venomer nekaj spraševala. Otroke pa je s tem spodbujala k razmišljanju in govoru. Na temo narava so otroci izdelovali različne lutke živali in z njimi igrali v lutkovnem kotičku, uporabljali svojo domišljijo ...

Lutke so poudarjale pomembnost higiene in otroke tudi opozarjale na njo. Veliko smo se pogovarjali o čustvih in z lutkami v igrici »Piščanček Pik« omenili tudi to, kako je pomembno, da pokažemo svoja čustva na pravilen način. Zato menim, da je ta zgodbica, lutkovna igrica, zelo primerna, saj lutke že z barvo, izrazi in animiranjem otrokom veliko povedo. V veliko primerih pa se otroci z njimi poistovetijo. Po lutkovni igrici so otroci

pripovedovali o svojih čustvih in kaj se jim je zgodilo. Otroci, ki so imeli težave z izražanjem čustev (pretirano veselje ali jeza), so se lutki lažje zaupali. Običajno je bila to plišasta igrača, ki jih je pomirila že z objemom. Regica je sodelovala z otroki pri skrbi za okolje. Pridno smo ločevali in odnašali odpadke.

Slika 48: Gozdne živali – lutke

Slika 49: Skrb za okolje

11.4 Gibanje

Groba motorika

Pri telovadbi nas je redno spremljala Regica. S spodbujanjem je dosegla napredek pri tistih otrocih, ki so imeli težave pri izvajanju nekaterih gibov. Da se otroci niso počutili manjvredne, je bila Regica tudi na začetku malo nerodna in je tudi glasno stokala. Za pomoč je prosila ravno tiste otroke, ki so imeli težave. Ti otroci so se tako počutili pomembnejše in so s tem zmogli več. Na vsak način so hoteli ugajati in pomagati Regici, kar pa je bila dobra motivacija za njih same.

11.5 Matematika

Regica je bila nevedna žabica, zato so ji morali otroci pomagati tudi pri štetju, številkah in družabnih igrah. Na pomoč pa so priskočile tudi druge lutke. Izdelala sem like iz papirja in jih pritrdila na slamico. Vsakemu sem narisala drugačen izraz. Vesel izraz je imel edino krog. Otroci so seveda spraševali trikotnik in kvadrat, zakaj nista vesela, ta dva pa sta jim odgovorila, da zato, ker se ne moreta kotaliti. In tako se je nadaljevalo: Zakaj se ne moreta

kotaliti?, Ker imata kote ... Otroci so na ta način spoznali like, geometrijska telesa, barve, številke ... S. (dečku iz Kosova) pa je pomagala Regica (animiral jo je sam). Ob plakatu z barvami je Regici poimenoval barve. Ker se je pri nekaterih zmotil, mu je na pomoč priskočila E., eno leto mlajša deklica. Opozorila ga je, da se je zmotil, ker pa jo ni takoj upošteval, je vprašala Regico. Deček S. si je Regico prisvojil. Tudi pri družabni igrici je sedela ob njem, on pa ji je razlagal naslednjo potezo. Večkrat sva mu z vzgojiteljico želeli pomagati individualno, a ker je imel vedno s seboj Regico, sva ga ogovorile preko nje.

11.6 Umetnost

Otroci so se skozi lutke naučili lepega izražanja, saj se jim je zdelo zelo pomembno, kako se izražajo skozi lutke, pa naj je bilo to v spontani ali gledališki igri. Včasih nisem mogla verjeti, da slišim prav. Ob vsem tem so izražali svoja čustva in počutje. Z ustvarjanjem lutk so otroci razvijali svojo ustvarjalnost in pri tem uporabljali svojo domišljijo. Nastajale so raznovrstne in čudovite lutke. Vsaka je imela svoj glas in osebnost.

Dramske dejavnosti so bile zelo pestre in zanimive. Otroci so z velikim veseljem igrali v igradah ali lutkovnih igradah, s tem pa izboljšali govor in medsebojne odnose, se otresli strahu pred nastopanjem in se naučili sodelovanja.

Z ogledom raznih lutkovnih predstav so otroci prenesli svoje navdušenje v vrtec in poskušali tudi sami ustvariti prostor, primeren za igro z lutkami ali dramatizacijo. Z uporabo domišljije jim je uspelo igralnico spremeniti v čudovit prostor, pa čeprav so uporabili navaden stol, pregrinjalo ali zaveso. Najbolj so se trudile deklice, ki so želele imeti vse lepo.

Pri glasbi sem redno uporabljala lutke, saj mislim, da so si otroci lažje zapomnili besedilo, če jim je lutka na svoj način prebrala deklamacijo ali zapela pesmico. Pri igranju na male inštrumente je redno sodelovala tudi Regica.

Otroci so ob izdelavi lutk razvijali spretnosti, spoznavali materiale in predmete ter njihove izrazne lastnosti. Svoboda likovnega ustvarjanja se je kazala v barvah, izbiri materiala in drugih dodatkih. S tem pa so lutke dobile svojo pravo podobo.

12 Lutke rešujejo težave

Deček A. (4 leta), ki je imel težave z obvladovanjem jeze in s svojo energičnostjo, je skozi lutke našel svoj mir. Medved Jaka mu je bil zelo pri srcu, saj ga je po malici vedno vzel na preprogo, kjer imamo jutranji krog. V primeru, da Jake v vrtcu ni bilo, si je izbral lutko iz lutkovnega kotička. Običajno je bil to Nace (lutka, ki jo je od doma prinesla deklica N.). Tudi, ko sem »Jako« ali »Naceta« kaj ogovorila, mi je vedno odgovoril lepo in premišljeno. A. je v tem času z lutkami dosegel zelo veliko. Lažje se je bilo z njim dogovarjati in ni več kazal strahu pred določenimi stvarmi. V primeru, ko je imel slab dan in je bil do drugih otrok nesramen, so mi lutke pomagale rešiti nastali konflikt. Prav tako je bil eden prvih, ki so v spontani igri posegli po lutki in jo animirali, naj si bo to v lutkovnem kotičku ali kje drugje.

Deček L. (4 leta), se nikakor ni znal lepo zaigrati. Njegova igra je bila glasna, nerazumljena tudi s strani drugih otrok, težave pa so izvirale od doma. Po večkratnih poskusih pogovora z njim, nama s sodelavko, tudi preko lutke, ni uspelo vzpostaviti neke povezave, da bi se otrok odprl ali zaupal. Po določenem času pa se je sam začel igrati z lutkami, na začetku sicer grobo in glasno, nato pa se je približal tudi meni in mi preko lutke izkazal nežnost. Ko sem se presenečeno obrnila in se zahvalila lutki, je odšel stran in kasneje zopet prišel nazaj.

Pri dečku A. (5 let) pa se je lutka spremenila v igralca, ki mora obvezno peti. Vzel je lutko, šel v lutkovni kotiček in si izmišljal pesmice. Zelo rad je ugovarjal in hitro zajokal. V pomoč so nama bile lutke, ki so ga spravile v smeh, ko so namesto njega jokale, mu niso pustile ugovarjati ... Deček A. lutkam ni ugovarjal, solze so se spremenile v smeh, pesmice pa so bile v dvoje še lepše. Včasih je imel težave z jecljanjem, z lutko sta skupaj telovadila z jezičkom, se dopolnjevala in govorila izštevanke.

Pri spontani igri z lutkami sem večkrat opazila, da otroci podoživljajo in skozi močna čustva izražajo nek dogodek, se vživijo v drugo vlogo ali pa si skozi svojo domišljijo zamišljajo stvari, ki jih v igri z lutko lahko uresničijo.

Lutke so pomagale rešiti marsikateri nesporazum, konflikt ali drugačno težavo.

13 NEKAJ MISLI OTROK O LUTKAH

N.: Všeč mi je, ker je mehka.

B.: Lutke se morajo izdelat v tovarni ali pa jih mi naredimo.

M.: V kakšni tovarni?

B.: Take ta težke delajo, ki jih mi ne znamo.

N.: Lutke morajo biti smešne.

T.: Všeč mi je, ko lutko delam, ker rad ustvarjam.

Ž.: Da so smešne.

J.: Meni je pri lutkah všeč, da se z njimi igram.

N.: Da jo lahko damo kakšnemu ubogemu otroku (tistim, ki so bolni, ki ležijo v bolnici ali pa nimajo hrane).

N.: Rad delam lutke, ker sem tako ustvarjalen. Tudi doma sem naredil lutke iz papirja, gumbov, nogavic, pa iz vsega, kar rabimo.

Ž.: Da se igram z lutkami, ki jih naredim.

M.: Ker takrat, ko jih naredimo, mi je všeč, da se z njimi igram.

N.: Da lutko narediš in jo daš nekomu, ki ga imaš zelo rad.

N.: Spomnim se, da sva z očijem delala lutke iz lesa, dala sva ene delčke in nalepila.

P.: Meni je pa všeč, ko lutke naredimo.

I.: Ker se igram.

L.: Da se igram z lutkami.

B.: Ker so smešne.

A.: Ker se z njimi igram, jih delam.

S.: Ker so smešne.

T.: Da mi drugi otroci zaigrajo z njimi.

T.: Da se igram z njimi, rada jih imam.

N.: Zato se rada igram z njimi, da mi ni dolgčas.

T.: Rad imam lutke, da jih delam iz papirja.

M.: Da gledam lutkovne predstave, da se z njimi igram,
da jih ustvarjam.

Ž.: Všeč mi je, da sestrici Kaji naredim lutko.

14 ZAKLJUČEK RAZISKAVE

Moja izkušnja z lutko skozi to raziskovanje, je bila enkratna, tako da se povsem strinjam, da ima lutka čarobno moč. Otroci so brezkompromisno sprejeli ljubljenska skupine – Regico. Regica je bila nekakšna čarobna palčka, ki je v kratkem času rešila težave, povezala otroke v skupini, jih spodbujala in učila. Kljub začetnemu nezaupanju v lutke in mene, so otroci hitro sprejeli lutke, čeprav so vedeli, da jih animiram jaz. Kmalu so jih animirali tudi sami. Že samo s skrbjo za Regico in dogovarjanjem so pokazali odgovornost in sodelovanje. Mogoče sem bila malo razočarana, ker se lutkovni kotiček ni prav dobro obnesel. Uporabljalo ga je le nekaj otrok. Potem pa sem odkrila, da se otroci z lutkami igrajo po celi igralnici. Če so želeli oder, so ga naredili kar v enem izmed kotičkov. Uporabili so pregrinjalo, obrnili postrani mizo ali stole. Znašli so se po svoje, kar mi je bilo še bolj všeč. Odkrila sem tudi, da imajo otroci Regico za prijateljico, celo takrat, ko so jo animirali in je šlo kaj narobe, se niso skrili za njo, ampak so odkrili sebe. Ko je praznovala vzgojiteljica rojstni dan, je bila na vrsti Regica, da ji vošči, držala pa jo je deklica T. Najprej je voščila Regica, nato pa jo je T. odmaknila in voščila še sama vzgojiteljici. Otroci so skozi lutke dosegli velik napredek na svoji osebni rasti in razvoju.

Pri mojem delu bodo lutke vedno prisotne, saj sem v tem času odkrila, kakšno moč imajo. Uporabila sem jih pri vseh dejavnostih in na vseh področjih. Izkazalo se je, da so me povezale z otroki in mi dale marsikatero idejo za lažje delo z otroki.

15 UGOTOVITVE

Raziskovalna vprašanja

Ali se bodo s pomočjo lutk izboljšali socialni odnosi med otroki?

Lutke so imele veliko vlogo pri socializaciji otrok, saj so že s svojo prisotnostjo spodbudile otroke k sodelovanju in komunikaciji. Skozi izdelovanje in igro z lutkami so se otroci zabavali, veliko več pogovarjali in sprejemali. Ves ta napredek pa se je kazal pri različnih dejavnostih naše skupine. Otroci so se začeli medsebojno dogovarjati in s tem tudi upoštevati, pa naj je šlo za igro, lutkovno igrico ali samo sprehod. Lutke so otroke učile na vsakem koraku. S svojim zgledom do drugih pa pokazale pot do prijateljstva.

Ali lutka olajša vključitev otrok v skupino?

Lutke, največkrat Regica, so znale otroke potolažiti, ko jim je bilo hudo, včasih z besedo, včasih pa le z dotikom in objemom. Skupaj z otrokom so lutke poskušale rešiti njegove težave. Včasih je morala biti lutka le na pravem mestu, ob pravem času, pa se je otrok že potolažil. Da so lutke pomagale pri vsem tem, je prišla tudi potrditev s strani staršev, ki so opazili pri svojih otrocih velike spremembe. Lutke so pomagale pri povezavi otrok, pri komunikaciji, pri individualnih težavah (jecljanje, jeza, trma ...) ali pri težavah, ki so jih otroci prinesli od doma.

Na kakšen način se lutka – ljubljencek vključuje v vsakdan skupine in kakšno vlogo ima pri tem?

Otroci so sprejeli Regico za sebi enako, kar se je pokazalo pri skupnih dejavnostih, h katerim so jo redno vabili. Tudi, ko so jo otroci začeli sami animirati, se ni nič spremenilo, kvečjemu še bolj poglobilo. Saj so morali z animiranjem ugoditi njej, sebi in tudi drugim otrokom. Da, otroci so sprejeli lutko ljubljencek za sebi enakega, saj ni bilo trenutka, da je ne bi imeli ob sebi ali da bi nanjo pozabili. Na začetku jim je bila Regica le ena majhna žabica, za katero so skrbeli kot za igračko, vendar se je z njenim animiranjem vse spremenilo. Vdahnili smo ji življenje. Regica je sodelovala pri vseh načrtovanih in spontanih dejavnostih in področjih dejavnosti. Vključevala se je v igro, v reševanje konfliktov, pomoč otrokom, ki se nekako niso znašli med sovrstniki, med tiste, ki so imeli pomisleke glede svojih težav ali pa je pomagale meni in otrokom pri vpeljavi nove teme, saj jo je naredila veliko bolj zanimivo. Regica ima pomembno vlogo v srcih otrok, saj jo imajo za prijateljico in zaupnico.

16 SKLEP

Otroci v zgodnjem otroštvu razvijejo nove oblike socialnih interakcij in socialnih kompetentnosti, zato je pomembno, da jim pri tem poskušamo pomagati in jih pravilno usmeriti. Nekateri se znajdejo sami, drugi potrebujejo pomoč. Skozi vsako dejavnost, konflikt pa se učijo reševati probleme, komunicirati, razvijajo čustveno in socialno empatijo. Lutke so otrokom pomagale pri vsaki dejavnosti, skupaj z njimi reševale konflikte, se igrale, jih učile in združevale. Otroci so se lutkam zaupali. Kar nekako niso znali povedati odraslim, je šlo pri lutkah lažje. Zelo hitro so otroci sami začeli animirati lutke in s tem poglobili medsebojne odnose. Glavno vlogo je imela seveda Regica (ljubljenček skupine). Tudi kadar ni šlo vse po mirni poti, je med otroki dosegla dogovor. Otrokom, ki so imeli težave z vključevanjem v skupino in govorom, je z motivacijo in s spodbudo delala čudeže.

Regica in ostale lutke so v naših srcih zavzele pomembno vlogo. Otroci in jaz smo z lutkami rasli, se učili in razvijali. Lutkovni kotiček sploh ni bil potreben, saj so se naše lutke igrale kjer koli v igralnici. Večina staršev se žal ni znašla v vlogi animatorja lutke, kljub mojemu trudu, da bi jim prikazala njihovo moč.

Jaz si svojega dela brez lutk več ne predstavljam. Lutke so mi v prvi vrsti pomočnice, v katere otroci sploh ne dvomijo, družabnice, ki naredijo dan bolj zanimiv in prijeten, in prijateljice, ki vedno vedo, kaj reči in narediti. Čudež, ki ga naredi lutka v roki animatorja, ki diha z njo, pa je neprecenljiv. Tako smo pomagali otroku, ki ni znal slovenskega jezika in se zaradi tega tudi ni vklopil v družbo, deklici, ki zaradi svoje hibe ni imela poguma se pridružiti drugim, otrokom, ki so s svojim čustvenim doživljanjem odpravljali druge od sebe ...

Vsem, ki imajo strah pred animiranjem lutk, pravim, da naj pogledajo otroke. Njihov nasmeh pove vse. Če poslušamo otroke, svoje srce in uporabimo vsaj malo domišljije, v tem trikotniku (lutka – otrok – vzgojitelj) prihaja do enkratne komunikacije in doživetja, ki otrokom da lepo popotnico za naprej. Poskusiti ni greh, vsi se učimo in rastemo. Jaz sem pri delu z lutkami naredila veliko tudi na svoji rasti, zato sem trdno odločena – lutke bodo vedno z menoj in ob meni.

17 VIRI IN LITERATURA

- 1 Ban, T. (2009). Otrok ustvarja lutke. Domžale: Založba Tamaj, d. o. o.
- 2 Batistič Zorec, M. (2002). Psihološki vidiki otrokove igre. www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/1-rp-t4-igra.doc (3. 3. 2011).
- 3 Bevc, Z. (2005). Ročna lutka v vrtcu in šoli. V Krapše Š. (ur.) EDUCA. Nova Gorica: Založba Educa.
- 4 Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk. Koper: Pedagoška fakulteta.
- 5 Cvetko, I. (1996). Slovenske otroške prstne igre. Radovljica: Didakta.
- 6 Cvetko, I. (2010). Veliko malo prstno gledališče. Radovljica: Didakta.
- 7 Debelak, S. (1999/2000). Vpliv igre na otrokov razvoj osebnosti. http://baza.svarog.org/pedagoske_znanosti/otroska_igra.php (11. 3. 2011).
- 8 Gobec, D. (2002). Iz take smo snovi kot sanje. V: Lutka, revija za lutkovno kulturo. št 56. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- 9 Majaron, E. www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-lutke-didakticni-smotri.doc (10. 3. 2011).
- 10 Vec, T. Čustva. www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/1-rp-t3-custva.doc (10. 3. 2011).
- 11 Korošec, H. (2004). Lutke – otrokov vsakdan v vrtcu in šoli. www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-kreativna.pdf (12. 3. 2011).
- 12 Korošec, H. in Majaron, E. (ur) (2002). Lutka iz vrtca v šolo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- 13 Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za šolstvo.
- 14 Milčinski, J. (1985). Lutkovne igrice. Ljubljana: DZS.
- 15 Marjanovič Umek, L., Zupančič M. (ur.) (2006). Psihologija otroške igre. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- 16 Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2004). Razvojna psihologija. Ljubljana: Založba Rokus.
- 17 Papalia, D. (2003). Otrokov svet. Ljubljana: Educy.
- 18 Sitar, J. (2001). Zgodbe za lutke in prste. Ljubljana: DZS.
- 19 Trefalt, U. (1993). Osnove lutkovne režije. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- 20 Varl, B. (1997). Moje lutke 1. Šentilj: Založba Aristej, d. o. o.
- 21 Varl, B. (1997). Moje lutke 2. Šentilj: Založba Aristej, d. o. o.

- 22 Varl, B. (1997). Moje lutke 3. Šentilj: Založba Aristej, d. o. o.
- 23 Varl, B. (1997). Moje lutke 4. Šentilj: Založba Aristej, d. o. o.
- 24 Varl, B. (1997). Moje lutke 5. Šentilj: Založba Aristej, d. o. o.
- 25 Varl, B. (1997). Moje lutke 6. Šentilj: Založba Aristej, d. o. o.
- 26 Zorec, D. (2007). Lutke iz domače delavnice. Grosuplje: Založba Knjigca.